

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

**EMOČNÍ INTELIGENCE VE VZTAHU
K SUBJEKTIVNĚ HODNOCENÉ KVALITĚ
ŽIVOTA**

Magisterská diplomová práce

Autor: Bc. Ester Sikorová

Vedoucí práce: doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.

Olomouc

2015

Palacký University Olomouc

Faculty of Arts

Department of Psychology

**Emotional Intelligence in Relation to the
Subjectively Assessed Quality of Life**

Master's Thesis

Author: Bc. Ester Sikorová

Supervisor: doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.

Olomouc

2015

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat především vedoucímu mé diplomové práce panu doc. PhDr. Františku Baumgartnerovi, CSc. za odbornou pomoc a cenné rady, které mi velice ochotně uděloval při zpracovávání práce.

Velké díky patří také mé rodině a nejbližším přátelům za jejich podporu, zvláště pak mé sestře a mému Tomovi, kteří mi byli po celou dobu studia velkou oporou.

V neposlední řadě bych chtěla poděkovat všem svým respondentům za jejich čas a ochotu při vyplňování dotazníku.

Prohlášení

Místopřísežně prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma: „Emoční inteligence ve vztahu k subjektivně hodnocené kvalitě života“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V dne

Podpis

Obsah

ÚVOD.....	5
1 EMOČNÍ INTELIGENCE	6
1.1 Předpoklady vzniku emoční inteligence.....	6
1.2 Přístupy v pojetí a měření emoční inteligence.....	7
1.3 Modely emoční inteligence.....	9
1.3.1 Modely emoční inteligence jako schopnosti	9
1.3.2 Smíšené modely emoční inteligence	12
1.4 Vymezení emoční inteligence vůči vybraným typům inteligence	18
2 KVALITA ŽIVOTA	22
2.1 Vymezení a základní charakteristika konceptu kvality života.....	22
2.2 Přístupy ke studiu kvality života.....	24
2.3 Některé vybrané modely kvality života.....	25
2.4 Metody měření kvality života	30
3 VÝZKUMNÁ ČÁST	40
3.1 Výzkumné cíle a hypotézy.....	40
3.2 Charakteristika výzkumného souboru	42
3.3 Metody sběru dat.....	44
3.3.1 SEIS (Schutte Emotional Intelligence Scale)	44
3.3.2 SHKZ (Subjektivní hodnocení kvality života)	47
3.4 Prezentace výsledků výzkumu	48
3.5 Vyhodnocení platnosti hypotéz.....	64
3.6 Diskuze	65
3.7 Závěry.....	71
SOUHRN.....	73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	77
SEZNAM TABULEK	82
SEZNAM OBRÁZKŮ	83
SEZNAM PŘÍLOH	84
ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE	

ÚVOD

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma emoční inteligence a kvality života. Výzkumem emoční inteligence jsem se zabývala již v rámci bakalářské práce. Emoční inteligence a kvalita života jsou v poslední době velice často skloňovanými pojmy a to v celé škále nejrůznějších souvislostí.

Dá se říci, že studiem kvality života se v současnosti zabývají téměř všechny vědní disciplíny, jejichž předmětem zájmu je člověk nebo nějaký aspekt jeho života. Jednotlivé obory a organizace především v západním světě usilují o maximalizaci kvality života jedince, ale i celé společnosti v rámci svého odvětví. Kvalita života už dávno neznamena pouhé zabezpečení nejnужnějších podmínek k přežití, ale obnáší více subjektivní aspekty daleko přesahující rámec základního zajištění potřeb. Pojem inteligence je v povědomí široké veřejnosti také hojně rozšířen, protože je součástí každodenního života. Existuje velké množství laických implicitních teorií vztahujících se k inteligenci jedince. V poslední době začíná nabývat na významu zvláštní druh inteligence nazývaný emoční inteligence. Někteří se dokonce domnívají, že emoční inteligence zodpovídá za úspěšnost jedince v životě mnohem větší měrou, než je tomu v případě inteligence klasické.

Jak emoční inteligence, tak i kvalita života jsou populárním a zevšeobecněným tématem i mezi širokou veřejností. I přesto, že se tato témata, ať už implicitně nebo explicitně, prolínají každodenním životem, spojuje je ještě jeden fakt a to ten, že dosud nebylo ani mezi odborníky dosaženo obecně přijímaného vymezení těchto pojmů ani přístupů k jejich studiu a měření. V odborných internetových databázích existuje nesčetné množství článků zabývajících se jak tématem emoční inteligence, tak i kvality života. Množství provedených výzkumů však nesjednocuje danou tematiku, ale právě naopak, dělá jí spíše ještě více teoreticky roztříštěnou.

Předkládaná diplomová práce se skládá ze dvou částí, z části teoretické a z části empirické. Teoretická část se zabývá oběma konstrukty z hlediska jejich vzniku, přístupů ke studiu, způsobu měření a jsou zde prezentovány i jejich jednotlivé modely. Empirická část je zaměřená na výzkum emoční inteligence ve vztahu k subjektivně hodnocené kvalitě života se zaměřením na vývojové období mladší dospělosti. Domnívám se, že bude zajímavé zjistit, zda celková úroveň emoční inteligence a její jednotlivé faktory souvisí s tím, jak jedinci hodnotí kvalitu svého života v jeho jednotlivých oblastech.

1 EMOČNÍ INTELIGENCE

Emoční inteligence je v poslední době stále více diskutovaným pojmem, ačkoli se doposud nepodařilo nalézt shodu v nahlížení na ní. Koncept emoční inteligence začal vznikat jako reakce na potřebu popsat dosud neznámý druh inteligence, u kterého se předpokládalo, že nese spoluzodpovědnost za úspěšné fungování jedince v životě a nedokáže ho plně pokrýt klasická inteligence, tak jak jí známe.

1.1 Předpoklady vzniku emoční inteligence

Jisté souvislosti s pojetím současné emoční inteligence lze nalézt v pracích E. L. Thorndika, R. J. Sternberga a H. Gardnera, kteří ačkoli nikdy přímo nepoužili pojmenování emoční inteligence, dá se v jejich teoriích vysledovat podobné prvky odpovídající současnému nahlížení na tento koncept. Thorndike ve 20. letech 20. století přišel s teorií inteligence, která obsahovala tři na sobě navzájem nezávislé schopnosti, abstraktní, mechanickou a sociální. Právě sociální inteligenci v jeho pojetí lze zpodobňovat se současným chápáním inteligence emoční (Weisová, Süß, 2007).

U R. Sternberga (2001) se v rámci triarchické teorie inteligence řešila kromě analytické a kreativní složky, i praktická neboli kontextová inteligence, které přikládal velký význam a která vykazuje určité spojitosti s dnešní emoční inteligencí. Autor jistým způsobem zpochybňuje platnost testů měřících kognitivní schopnosti, protože mezi nimi a měřítky pracovní výkonnosti byl naměřen koeficient průměrné validity pouze okolo hodnoty 0,2. Mezi hlavní výtky na adresu klasických kognitivních testů inteligence autor uvádí jejich vytržení z běžné lidské zkušenosti a absence nutnosti zapojení kreativity při řešení úloh, protože ty mají obvyklé pouze jedno správné řešení, ke kterému vede konkrétní postup. V Gardnerově (1999) teorii mnohočetné inteligence stávající se ze sedmi na sobě nezávislých typů inteligence se kromě lingvistické, hudební, logicko-matematické, prostorové a tělesně-pohybové, objevuje rovněž inteligence intrapersonální a interpersonální, u kterých můžeme vysledovat podobnost s emoční inteligencí tak, jak jí vnímáme dnes.

Ačkoli, jak jsme si uvedli výše, již dříve by se daly v pracích některých autorů vysledovat prvopočátky vzniku konceptu emoční inteligence, tento specifický druh inteligence použila poprvé pod označením emoční inteligence až dvojice autorů Salovey a Mayer v roce 1990.

1.2 Přístupy v pojetí a měření emoční inteligence

Označení inteligence v názvosloví emoční inteligence je sice ustálené, ale přesto problematické a sporné. Řada autorů (Baumgartner, Zacharová, 2011; Petrides, Furnham, 2001) upozorňuje na to, že pojmenování emoční inteligence v sobě skrývá dva různé významy, u kterých v praktickém užití často dochází k volné záměně.

S problematikou pojmenování emoční inteligence úzce souvisí dva základní proudy, které se vyčlenily na poli přístupů k tomuto konceptu. V současnosti se nahlíží na emoční inteligenci buďto jako na kognitivní schopnost nebo jako na osobnostní rys. První proud přistupuje k emoční inteligenci jako ke kognitivní schopnosti, tedy vnímá jí jako další druh inteligence, pomocí které se dá popsat jiný druh schopností, než jaký je zahrnutý v klasickém pojetí inteligence. Pro druhý přístup je typické vnímání emoční inteligence jako osobnostního rysu (Pérez, Petrides, Furnham, 2007), který Hartl a Hartlová (2000) vymezují jako relativně stálou vlastnost člověka projevující se v jeho chování a jednání.

Odlišné přístupy ke studiu emoční inteligence s sebou přinášejí i rozdílné způsoby jejího měření. Pro zjišťování emoční inteligence jako schopnosti se využívá testu maximálního výkonu. Pro měření emoční inteligence jako osobnostního rysu se uchyluje k používání sebepopisných dotazníků (Pérez, Petrides, Furnham, 2007).

Zastánci modelů emoční inteligence jako schopnosti se domnívají, že měření emoční inteligence by mělo probíhat podobně jako měření inteligence akademické (kognitivní), tedy že by měly na jednotlivé položky dotazníků existovat správné/nesprávné odpovědi (Kaliská, Salbot, 2011). Proto autoři Pérez, Petrides a Furnham (2007) upřednostňují označení emoční inteligence ve smyslu schopnosti jako kognitivně-emocionální schopnosti. Sporné je objektivní skórování testů emoční inteligence jako schopnosti, protože ve většině případů se jen těžko určuje jedna obecně správná odpověď (Neubauer, Freudenthaler, 2007), což je nedostatkem, který bývá představitelům emoční inteligence jako schopnosti v rámci měření vytýkáno. Kaliská a Salbot (2011) v této souvislosti uvádějí

způsob zvaný konsenzuální skórování, kdy se správnou odpovědí rozumí nejčastější reakce velké normativní skupiny a způsob tzv. expertního skórování, kdy je správná odpověď na testovou situaci určována experty.

Základním problémem při měření emoční inteligence se dle Wilhelma (2007) jeví být u emoční inteligence jako schopnosti skórování, u rysové emoční inteligence je to její korelace s osobností. Pérez, Petrides, Furnham (2007) však koncept rysové emoční inteligence, tedy vlastní emocionální účinnosti, řadí do oblasti osobnosti na nižší hierarchickou úroveň než je tomu například u rysů Big five. Z toho důvodu doporučují zkoumání rysové emoční inteligence v souvislosti k osobnostním taxonomiím. I přes tuto obhajobu měření rysové emoční inteligence, zůstává O. Wilhelm (dle Kaliské a Salbota, 2011) jejím významným kritikem, ve prospěch výkonově orientovaného měření emoční inteligence, které považuje Wilhelm (2007) za jediné platné.

V návaznosti na rozdílnost přístupů k emoční inteligenci, Baumgartner a Zacharová (2011) zjistili, že mezi emoční inteligencí měřenou jako schopnosti a rysovou emoční inteligencí se neprokázala statisticky významná souvislost, proto je nasnadě se zamyslet, zda je vůbec vhodné pro dva odlišné teoretické konstrukty používat stejné označení. Autoři jsou pro zachování pojmenování u emoční inteligence pojímané jako schopnosti. Pro emoční inteligenci, na kterou je nahlíženo jako na osobnostní rys, navrhuje jako přijatelnější použití pojmenování emocionální sebeúčinnost (emotional self-efficacy). Již v roce 2001 s podobným návrhem na rozlišování označení u těchto dvou různorodých konstruktů přichází dvojice autorů Petrides a Furnham. Ti pro rysovou emoční inteligenci navrhuje zavedení alternativního pojmenování vnímaná osobní emoční účinnost (Pérez, Petrides, Furnham, 2007).

K nahrazení termínu emoční inteligence jako osobnostního rysu označením emocionální sebeúčinnost se přiklání i Salbot a Nábělková (2011). Za ještě vhodnější však považuje používání termínu sebe-působnost, protože podle něj se v něm lépe odráží potenciál pro vnímání a zpracovávání emocí u sebe i druhých, stejně tak jako potenciál pro kontrolu a regulaci emocí. Salbot a Nábělková (2011) se domnívají, že pojem účinnost vyjadřuje spíše objektivní účinek, naproti tomu pojem působnost reflektuje více působení připsané své vlastní osobě, což je v souladu se sebepopisnou metodikou, která se používá při měření tohoto typu inteligence.

Salbot a Nábělková (2011) uvádějí, že byla empiricky prokázána docela vysoká pozitivní korelace mezi emoční inteligencí jako schopností a kognitivní inteligencí. Naopak nebyly zjištěny vztahy mezi emoční inteligencí jako schopností a osobnostními vlastnostmi jedince. Nulové vztahy byly zaznamenány rovněž mezi emoční inteligencí jako rysem a kognitivní inteligencí. Mezi rysovou emoční inteligencí a osobními vlastnostmi došlo k potvrzení středních až silných korelací. Všechna tato zjištění přispívají k potvrzení nutnosti rozlišování pojmenování emoční inteligence podle přístupů, jakým na ní nahlížíme.

1.3 Modely emoční inteligence

Jak bylo zmíněno výše, rozdílnost přístupů v pojmání emoční inteligence se odráží v odlišných způsobech, pomocí kterých se měří. Stejně tak je tomu i při kategorizaci modelů, které rovněž korespondují se dvěma základními přístupy k emoční inteligenci. První typ modelů tedy chápe emoční inteligenci jako soubor schopností, druhý typ jí vnímá jako soubor osobnostních charakteristik zodpovědných za úspěšnost jedince při zvládnání nároků každodenního života. Druhý typ modelů se označuje jako tzv. modely smíšené (Neubauer, Freudenthaler, 2007). Tento typ modelů se nazývá smíšenými z toho důvodu, že kromě emocionálních schopností zahrnuje především osobnostní rysy související s emocionalitou (Kaliská, Salbot, 2011).

Někteří autoři ještě zvláště vyčleňují modely emoční inteligence jako rysy. Jako příklad hlavních představitelů rysové emoční inteligence uvádějí Kaliská a Salbot (2011) dvojici autorů Petridesa a Furnhama.

1.3.1 Modely emoční inteligence jako schopnosti

Mezi hlavní představitelé modelů emoční inteligence jako schopnosti patří dvojice autorů Salovey a Mayer. Emoční inteligence v jejich pojetí je souborem duševních schopností, které pomáhají při zpracování informací emoční povahy. Emoční inteligenci stavějí

na úroveň inteligence kognitivní, na kterou se usuzuje z kognitivních schopností (Neubauer, Freudenthaler, 2007; Salovey, Mayer, 1990; Mayer, Salovey, 1997).

Model emoční inteligence Saloveye a Mayera (1990)

Prvními, kdo zpracovali poznatky týkající se emoční inteligence do uceleného modelu, byli autoři Salovey a Mayer (Neubauer, Freudenthaler, 2007). Na emoční inteligenci pohlíželi jako na „*podmnožinu sociální inteligence, která zahrnuje schopnost sledovat své vlastní i cizí pocity a emoce, rozlišovat mezi nimi a využívat tyto informace k řízení svého myšlení a jednání*“ (Salovey, Mayer, 1990, s. 189). Z definice vyplývá, že emoční inteligenci chápali jako schopnost.

Jádro emoční inteligence je podle nich tvořeno třemi duševními procesy týkající se emočních informací, kterými jsou:

- hodnocení a vyjadřování emocí;
- využití emocí;
- regulace emocí (Salovey, Mayer, 1990; Neubauer, Freudenthaler, 2007).

Procesy hodnocení a vyjadřování emocí a jejich regulace se dále rozlišují podle toho, zda se vztahují k vlastním emocím (self) nebo k emocím ostatních, u kterých se za důležitou komponentu považuje empatie. Na další úrovni se hledisko hodnocení a vyjadřování emocí u sebe nebo u ostatních dále dělí podle svého obsahu na verbální a neverbální oblast. Nejvíce problematickým bývá duševní proces nazvaný využití emocí a to z důvodů nejasného použití pojmů. Dále se člení na čtyři podkategorie, jimiž jsou:

- flexibilita plánování;
- tvůrčí myšlení;
- přesměrování pozornosti;
- motivace (Neubauer, Freudenthaler, 2007).

I přes kritiku se autoři Mayer a Salovey domnívají, že emoční inteligence v jejich pojetí je novým typem inteligence, protože představuje soubor schopností souvisejících s emocemi, který spadá do obecně uznávaných definic inteligence. Mayer a Salovey se ohrazují proti ztotožňování emoční inteligence s inteligencí sociální. Emoční inteligence je podle nich vymezená úžeji v porovnání s inteligencí sociální. Problémy emoční povahy, na které

se primárně soustředí emoční inteligence, jsou součástí komplexnějších sociálních vztahů, které jsou předmětem sociální inteligence. Na emoční by se podle Mayera a Saloveye mělo nahlížet jako na souhrn schopností, jež obohacují zpracování určitého druhu informací (Mayer, Salovey, 1993; Neubauer, Freudenthaler, 2007).

Přepřpracovaný model schopností emoční inteligence Mayera a Saloveye (1997)

V roce 1997 přišli Mayer a Salovey s přepřpracovanou verzí konceptu emoční inteligence, jež striktně charakterizuje emoční inteligenci jako duševní schopnost a vymezuje jí od klasických osobnostních vlastností (Neubauer, Freudenthaler, 2007).

V aktualizované verzi došlo k přetvoření původní definice emoční inteligence do následující podoby: „*Emoční inteligence zahrnuje schopnost přesně vnímat, hodnotit a vyjadřovat emoce; schopnost vybírat a/nebo vytvářet pocity podporující myšlení; schopnost rozumět emocím a emoční znalosti; a schopnost regulovat emoce na podporu emocionálního a intelektového růstu*“ (Mayer, Salovey, 1997, s. 10). Z definice lze odvodit emoční schopnosti, ze kterých se pozměněný model skládá. Emoční schopností je možno seřadit do čtyř větví (tříd) a to od základních po nejvyšší dovednosti. V rámci každé větve jsou popsány schopnosti zachycující vývoj dovednosti od nejjednoduššího zacházení s emocemi po vývojově sofistikovanější (Neubauer, Freudenthaler, 2007).

I. větev – Vnímání, hodnocení a vyjadřování emocí: sahá od schopnosti identifikování vlastních emocí, přes schopnost identifikování emocí druhých a schopnosti správně vyjadřovat potřeby až po schopnost rozlišovat mezi správným a nesprávným vyjadřováním emocí.

II. větev – Emoční podpora myšlení: tato větev zahrnuje usnadnění myšlení pomocí emocí tím, že se zaměří pozornost k podstatným informacím, dále také využití emocí při usuzování o pocitech a jejich vybavování, až k propojení mezi změnami nálad a úhlem pohledu jedince. Nejvyšší dovedností v rámci této větve je využívání emočních stavů k podpoře konkrétního přístupu při řešení problémů.

III. větev – Porozumění a analýza emocí, využití emočních znalostí: tato větev obnáší schopnost pojmenovávání emocí a rozpoznání vztahů mezi emocemi a slovy, dále schopnost interpretace významu emocí ve vztazích, také schopnost porozumění složitým

pocitům až po schopnost vysledování pravděpodobných přechodů mezi jednotlivými emocemi.

IV. větev – Promyšlená regulace emocí k podpoře emočního a intelektového růstu: obsahuje schopnost otevřenosti k pocitům, jak příjemným tak i nepříjemným; dále v rámci této větve se posuzuje dle informační nebo užitné hodnoty emoce schopnost poddat se jí nebo od ní získat odstup; rovněž se bere v potaz na kolik je jedinec schopný promyšleně sledovat emoce ve vztahu k sobě i ostatním a v neposlední řadě nejvyšší dovedností v rámci této třídy je schopnost zvládnout vlastní emoce i emoce ostatních pomocí buďto zmírňování negativních emocí nebo na základě posilování emocí pozitivních a to bez vytěsňování nebo zveličování informací nesoucích emoce (Mayer, Salovey, 1997, Neubauer, Freudenthaler, 2007).

1.3.2 Smíšené modely emoční inteligence

Představitelé smíšených modelů emoční inteligence, na rozdíl od autorů modelů emoční inteligence jako schopnosti, připisují hlavní úlohu skupině rozmanitých osobnostních charakteristik, jež mohou sehrávat roli při úspěšnosti člověka v životě. Neztotožňují tedy emoční inteligenci pouze se schopností, ale také s pestrým souborem charakterových rysů, u kterých předpokládají spojitost s tím, jak si jedinec v životě radí a to především na poli emocí. Jedním z hlavních zástupců směru smíšených modelů je Bar-On, jehož koncept se považuje za kvalitně empiricky podložený (Neubauer, Freudenthaler, 2007). Dalším známým zástupcem smíšeného modelu je Golemanův přístup.

Bar-Onův smíšený model emoční inteligence

Bar-On (2006, s. 14) definuje emoční inteligenci jako „*průřez vzájemně propojených emocionálních a sociálních kompetencí, dovedností a facilitátorů, jež určují, jak efektivně rozumíme sami sobě a ostatním, jaký s nimi máme vztah a jak se dokážeme vypořádat s každodenními nároky.*“

Bylo zjištěno, že existují určité obecné osobnostní dimenze, jejichž specifická kombinace předurčuje, jak úspěšně dokáže jedinec fungovat a to nad rámec inteligence jako kognitivní

schopností. Bar-On rozlišuje těchto pět základních dimenzí, dále rozčleněných do 15 subškál, kterým přisuzuje klíčovou roli při sestavování konceptu emoční inteligence (Bar-On, 2007; Neubauer, Freudenthaler, 2007).

1. Intrapersonální dovednosti:

- sebeúcta – uvědomění, porozumění a přijetí sebe samého;
- vědomí vlastních emocí – uvědomění si a porozumění vlastním emocím;
- asertivita – projevování vlastních emocí;
- sebeaktualizace – určování vlastního směřování v rámci dosahování cílů pro realizaci svého potenciálu, sebekontrola;
- nezávislost – citová soběstačnost bez závislosti na jiných.

2. Interpersonální dovednosti:

- empatie – uvědomování si a pochopení emocí druhých lidí;
- sociální odpovědnost – identifikování se s vlastní sociální skupinou;
- interpersonální vztahy – utváření a udržování vzájemně uspokojujících blízkých vztahů.

3. Zvládání stresu:

- tolerance vůči stresu – pozitivní a aktivní zvládání stresu;
- řízení impulzů – dokázat odložit nebo odolat impulzu či pudu, konstruktivně a efektivně ovládat vlastní emoce.

4. Obecná nálada/rozpoložení:

- štěstí – pocit spokojenosti sami se sebou, ostatními lidmi a životem obecně;
- optimismus – schopnost udržet si pozitivní postoje.

5. Adaptabilita:

- flexibilita – pružnost týkající se vlastních pocitů, myšlenek a chování; přizpůsobení se a zvládání každodenních změn;
- testování reality – vlastní pocity a myšlenky v souladu s realitou;

- řešení problémů – konstruktivní přístup k řešení problémů osobních a sociálních (Bar-On, 2007; Neubauer, Freudenthaler, 2007).

I Bar-Onova koncepce se dočkala v roce 2000 svého přepracování. Autoři jí pojmenovali jako Model emoční a sociální inteligence. Z původních 15 subškál se zachovalo 10 komponent, zbývajících 5 se považuje spíše za podporující prvky než za stavební prvky emoční a sociální inteligence.

Přínosem a zároveň nedostatkem Bar-Onova pojetí emoční inteligence je jeho široký záběr, protože teorie zahrnuje jak duševní schopnosti, které mají vztah k emocím, tak i širší sociální dovednosti mající vztah k rysům osobnosti. Právě ono stírání hranic mezi schopnostmi a vlastnostmi jedince bývá častým terčem kritiky z řad odborníků, stejně tak jako nejasné vymezení pojmů v modelu (Neubauer, Freudenthaler, 2007).

Model rysové emoční inteligence autorů Petridesa a Furnhama (2001)

Kaliská a Salbot (2011) uvádějí Petridesův model rysové emoční inteligence jako první systematický model, který zahrnuje domény, jež byly odvozené na základě obsahové analýzy již existujících modelů emoční inteligence. Jedná se o následujících 15 domén, které se dají kromě dvou dimenzí (adaptabilita, sebemotivace) zařadit do čtyř faktorů.

1. Emocionalita – jedinci dosahující vysokého skóru v tomto faktoru jsou v kontaktu se svými emocemi i s emocemi druhých, dokážou vnímat a vyjadřovat emoce, které používají k rozvoji a udržování blízkých vztahů s lidmi, jež jsou pro ně důležití. Faktor je tvořen těmito dimenzemi:

- charakterová empatie – vidění z perspektivy druhých;
- emoční percepce/hodnocení sebe a druhých – vnímání jak vlastních emocí, tak i emocí druhých;
- emoční expresivita – komunikování svých emocí s druhými;
- vztahové dovednosti – udržování plnohodnotných osobních vztahů.

2. Sociabilita – faktor se zaměřuje na sociální vztahy a sociální vliv. Centrem zájmu je jedinec spíše v sociálních interakcích, než v osobních vztazích. Hodnotí se úspěšnost v sociálním prostředí, komunikativnost jedince. Řadí se zde tyto dimenze:

- řízení emocí druhých – ovlivňování emocí druhých lidí;
- asertivita – ochota stát za svými právy;
- sociální kompetence – sociální zručnost.

3. Well-being – zahrnuje jedince, kteří se cítí šťastní a naplnění, zažívají pohodu sahající od úspěchu v minulosti až po očekávání do budoucnosti. Do faktoru se zahrnují tyto dimenze:

- charakterový optimismus – důvěra a zaměření se na pozitivní stránky života;
- charakterové štěstí – radost a spokojenost se svým životem;
- sebeúcta – úspěšnost a sebejistota.

4. Sebekontrola – jedná se o jedince se zdravým stupněm kontroly nad svými impulzy a pudy a s dobrým zvládnutím tlaků z vnějšku a stresu. Faktor je syčen těmito dimenzemi:

- emoční regulace – kontrolování svých vlastních emocí;
- nízkou impulzivitu – uvážlivost a nepodléhání momentálním pohnutkám;
- zvládnutí stresu – odolnost vůči tlaku, regulace stresu.

Samostatně stojícími dimenzemi jsou:

- adaptabilita – flexibilita a ochota přizpůsobit se novým podmínkám;
- sebemotivace – angažovanost a nevzdávání se ani při nepříznivých okolnostech, frustraci (Petrides, Furnham, 2001; Kaliská, Salbot, 2011; Pérez, Petrides, Furnham, 2007).

Golemanovo pojetí emoční inteligence

Daniel Goleman se zasloužil o rozšíření povědomí o emoční inteligenci mezi širokou veřejnost. Golemanovi bývá vytýkána jistá nevědeckost, která může vyplývat ze snahy o popularizaci konstruktů. V pozdějších pracích Goleman potvrzuje, že názvosloví, jež používá v souvislosti s emoční inteligencí, vykazuje vazbu na charakter osobnosti

(Molčanová, Baumgartner, 2008). Emoční inteligenci chápe jako „*schopnost vyznat se sám v sobě i v ostatních, vnitřní motivace a zvládnání vlastních emocí i emocí cizích*“ (Goleman, 2000, s. 305). Při studiu emoční inteligence se zabývá především její aplikací ve světě práce a v řízení lidských zdrojů. Emoční a sociální schopnosti člení podle zaměření na schopnosti vztahující se k vlastní osobě a na kompetence v oblasti mezilidských vztahů.

Do schopností vztahujících se k vlastní osobě spadá:

- sebeuvědomění – zde se řadí schopnost orientace ve vlastních emocích a jejich uvědomování si a vystupování s oprávněnou sebedůvěrou na základě reálného zhodnocení vlastních možností;
- sebeovládání – zahrnuje schopnost zvládat své emoce, dále smysl pro spravedlnost, dodržování elementárních pravidel slušnosti, převzetí odpovědnosti za vlastní chování i pracovní výkon, schopnost adaptace na změny a schopnost inovace jak přijímat, tak s nimi sám přicházet;
- motivace k vyšším cílům – do této skupiny schopností se řadí ctížádostivost, loajalita důležitá především při výkonu profese ve vztahu k organizaci, iniciativa a optimismus spjatý s odložením uspokojení a s frustrační tolerancí.

Do skupiny kompetencí v oblasti mezilidských vztahů Goleman řadí následující:

- empatie (vcítění) – založená na pochopení pocitů a tendencí ostatních a ochotě k nim přihlížet, schopnosti stimulace osobnostního růstu ostatních pomocí povzbuzení či podpory ve vhodný okamžik, dále orientace na zákazníka, snaha o rozvíjení svého uplatnění a využití rozdílnosti mezi lidmi a cit pro fungování organizace z pohledu emocionálních proudů a proměnlivosti vztahů;
- společenská obratnost – v rámci této kategorie se posuzuje schopnost ovlivňovat, komunikační schopnost, vůdčí schopnosti, ochota ke změnám, schopnost zvládat konfliktní situace, schopnost vytvářet vazby, schopnost spolupracovat a schopnost pracovat v týmu (Goleman, 2000; Goleman, Boyatzis, McKee, 2013).

Další modely emoční inteligence

V následující podkapitole budou nastíněny některé vybrané méně známé modely emoční inteligence a to bez rozlišení přístupu.

Cooper a Stawaf (1997) přicházejí se svým modelem exekutivního EQ, který se skládá ze čtyř základních kamenů.

1. Emoční gramotnost – zde se řadí emocionální upřímnost, emocionální energie, emocionální zpětná vazba a praktická intuice.
2. Emoční zdatnost – tento základní kámen je složen z autentické přítomnosti, okruhu důvěry, konstruktivní nespokojenosti, odolnosti a obnovy.
3. Emoční hloubka – zahrnuje jedinečný potenciál a účel, závazek, zodpovědnost a svědomí, aplikovanou integritu a vliv bez autority.
4. Emoční alchymie – je tvořena intuitivním prouděním, reflexní časová proměnlivost, příležitosti snímání a vytváření budoucnosti (Cooper, Stawaf, 1997; Pérez, Petrides, Furnham, 2007).

V tomto modelu je použita pro psychologii poměrně nejasná a místy i obtížně vymežitelná terminologie.

Pérez, Petrides, Furnham (2007) uvádějí rovněž několik méně známých modelů emoční inteligence. Mezi jinými zmiňují i Weisingerův model z roku 1998, který rozlišuje následující dimenze:

- sebeuvědomění;
- řízení emocí;
- sebemotivaci;
- efektivní komunikační schopnost;
- interpersonální odbornost;
- emoční koučování.

Weisinger v pozdějším období (2006) zařazuje do svého modelu už jen pět klíčových faktorů. Z původního modelu vypadl faktor nazvaný efektivní komunikační schopnosti.

Trojice autorů Pérez, Petrides a Furnham (2007) představují ještě jeden model emoční inteligence z roku 1999, jehož autory jsou Higgs a Dulewicz, kteří rozlišují 3 typy sil.

1. Poháněcí síly (drivers) – sem se řadí motivace a intuice.
2. Restriktivní síly (constrainers) – zde spadá svědomitost a emoční odolnost.

3. Umožňující síly (enablers) – tvoří sebeuvědomění, interpersonální vnímavost, vliv a charakter.

1.4 Vymezení emoční inteligence vůči vybraným typům inteligence

Pro klasickou inteligenci, jejíž úroveň bývá označována písmeny IQ, se vžilo hned několik pojmenování. Můžeme se setkat s jejím označením jako inteligence akademické, všeobecné, abstraktní či kognitivní (Baumgartner, Ištvániková, 2008). Všechny tyto obraty mají na mysli inteligenci, která se také často charakterizuje jako obecné nadání, celková rozumová vyspělost, mentální úroveň, rozumová kapacita, či intelekt nebo také jako chytrost a bystrost (Smékal, 2009). Někteří autoři rozlišují hned několik typů inteligence. Ruisel (2004) kromě sociální a emoční inteligence uvádí ještě i praktickou, morální a machiavellistickou. Rovněž Smékal (2009) zařadil do výčtu inteligencí i emocionální, sociální a morální inteligenci.

K růstu zájmu o sociální a emoční inteligenci přispělo tvrzení, že tyto typy inteligence, jsou důležitější než inteligence akademická (Molčanová, Baumgartner, 2008). Emoční inteligence se často dává do souvislosti se sociální inteligencí. Vztah obou typů inteligence však není dosud zcela jasně vymezen, což může být způsobeno nejasně definovanými koncepty, jak u inteligence emoční, tak i v případě sociální inteligence. Na tuto problematiku upozorňuje např. Baumgartner a Ištvániková (2008).

Někteří autoři považují emoční a sociální inteligenci za vzájemně nesouvisející samostatné koncepty, jiní usuzují na jejich značnou provázanost. Sociální inteligenci rozumí Smékal (2009) jako umění jednat s lidmi, řídit a vést je a zvládat i obtížné sociální situace. V negativním úhlu pohledu se manifestuje jako umění manipulovat s druhými.

Autoři Baumgartner a Ištvániková (2008) provedli studii, jejímž cílem bylo zjistit vztah mezi emoční a sociální inteligencí. Na základě výsledků dospěli k závěru, že hodnoty jednotlivých subškál metodiky měřící emoční inteligenci jako rys a nástroje měřícího sociální inteligenci mezi sebou vysoce skórovaly kromě jednoho komponentu nazvaného

řešení problémů. Nejtěsnější vztah se podařilo zjistit mezi faktorem sociální inteligence nazvaným jako zpracování informací a empatií, která je jednou ze složek inteligence emoční. Ze zjištění lze usuzovat na podobnost konstruktů obou inteligencí, emoční a sociální.

Kentoš a Birknerová (2011) rovněž dospěli ve svém výzkumu k závěru, že konstrukty emocionální a sociální inteligence vykazují blízkost. Na emoční inteligenci bylo v této studii pohlíženo jako na osobnostní rys, protože byla použita metodika TEIQue-SF, která je určena k měření rysové emoční inteligence. Konkrétně významnější souvislost byla potvrzená mezi behaviorální složkou sociální inteligence (sociální způsobilosti) a jednotlivými komponentami emoční inteligence, což autoři považují za možný společný jmenovatel obou konstruktů.

K opačnému zjištění došli Baumgartner a Zacharová (2011), kteří ačkoli na základě dosud provedených studií jiných autorů očekávali souvislost mezi rysovou emoční inteligencí a sociální inteligencí, v jejich výzkumu překvapivě nedošlo k jejímu potvrzení. Jako možný důvod nepotvrzení vztahů mezi oběma typy inteligence autoři uvádějí použití zkrácené verze dotazníku nebo určité rozdíly v teoretickém zaměření sociální inteligence a rysové emoční inteligence. Sociální inteligence je totiž tvořena interpersonálními komponentami, naproti tomu rysová emoční inteligence se zaměřuje primárně na intrapersonální aspekty, kterými jsou hodnocení vlastního emočního prožívání, percepce svých emocí a behaviorální tendence v situacích s emočním laděním.

Baumgartner a Zacharová (2011) rovněž nezaznamenali statisticky významnou souvislost mezi emoční inteligencí jako schopností a rysovou emoční inteligencí. Dá se tedy usuzovat na odlišnost obou konstruktů skrývajících se pod jednotným označením emoční inteligence. Zjištění přispívá k potvrzení oprávněnosti sílící snahy o rozlišování názvosloví pro emoční inteligenci jako schopnost a pro rysovou emoční inteligenci.

Výzkum autorů Baumgartnera a Zacharové (2011) přispěl k potvrzení pozitivní souvislosti mezi emoční inteligencí jako schopnosti a všeobecnou inteligencí, což podporuje úvahy o emoční inteligenci nahlížené z pohledu schopnosti, tedy jako další typ inteligence vedle inteligence všeobecné. Naproti tomu emoční inteligence jako schopnost koreluje se sociální inteligencí pouze slabě.

Dvojakost pohledů na emoční inteligenci odrážející se i při jejím zjišťování se dá vyzorovat i v přístupech k sociální inteligenci, kde se rozlišují také dva pohledy, a to psychometrický a osobnostní přístup (Molčanová, Baumgartner, 2008). Psychometrický přístup pohlíží na sociální inteligenci jako na vlastnost nebo skupinu vlastností, přičemž respondenti mohou být hodnoceni na dimenzi nízká vs. vysoká. Rozdíl mezi akademickou inteligencí je patrný hlavně v zaměření na sociální sféru. Psychometrický přístup představuje více tradiční pohlížení na sociální inteligenci. Osobnostní přístup chápe sociální chování jako inteligentní a rozdíly mezi lidmi v chování v různých interpersonálních situacích vysvětluje pomocí odlišných poznatků, kterými jedinci disponují. Více než na posuzování efektivnosti chování v sociálním kontextu se tento přístup zaměřuje na aspekt subjektivního posouzení situace (Baumgartner, Vasil'ová, 2005).

Úzkou souvislost mezi emoční a sociální inteligencí dobře odráží Bar-Onův (2005) přístup nazývaný jako emocionálně-sociální inteligence. Chápe jí jako soubor vzájemně souvisejících emočních a sociálních kompetencí, dovedností a facilitátorů, které se podílejí na tom, jak efektivně rozumíme a vyjadřujeme sami sebe, jak chápeme ostatní, jaký s nimi máme vztah a jak zvládáme každodenní nároky.

U konstruktů sociální inteligence, stejně tak jako tomu bylo u emoční inteligence, neexistuje zatím žádný jednotný obecně přijímaný přístup. Jednotliví autoři se mezi sebou liší v definicích, faktorech i způsobech měření, jak v rámci každého konceptů zvlášť, tak i ve vymezení jednotlivých typů inteligencí mezi sebou. Např. Salovey a Mayer (1990) chápali emoční inteligenci jako podmnožinu sociální inteligence. Nadřazenost sociální inteligence zdůvodňovali tím, že emoční inteligence se zabývá pouze specifickým druhem problémů, tedy emocionálními problémy, zatímco sociální inteligence všemi vztahy komplexně. Protikladný pohled nabízí Austin a Saklofske (2007), kteří vnímají emoční inteligenci naopak jako silnější konstrukt oproti sociální inteligenci a to z toho důvodu, že emoční inteligence v sobě zahrnuje jak intrapersonální tak i interpersonální komponenty. A právě interpersonální komponenty emoční inteligence se mohou překrývat se sociální inteligencí. Tedy sociální inteligence by z jejich pohledu odpovídala pouze určité části emoční inteligence nesoucí v sobě vztahování se k druhým lidem.

2 KVALITA ŽIVOTA

Koncept kvality života budí na poli výzkumu v psychologii stále větší zájem, ačkoli tomu vždy tak nebylo. S pojmem kvality života se v polovině 20. století v odborné psychologické literatuře prakticky nesetkáváme. Operovat s tímto pojmem se v západní Evropě začalo pozvolna již ve 20. letech 20. století, avšak docházelo k tomu především v ekonomických a politických souvislostech, např. v práci anglického ekonoma A. C. Pigou. V psychologii použil jako první termín kvalita života Thorndike koncem 30 let minulého století. Výrazný vzestup zájmu o problematiku kvality života z psychologického hlediska byl v zahraničí zaznamenán zhruba před čtvrt stoletím, u nás se téma otevřelo před více jak deseti léty (Gillernová, Kebza, Rymeš a kol., 2011; Džuka, 2012).

2.1 Vymezení a základní charakteristika konceptu kvality života

Hartl, Hartlová (2000) charakterizují kvalitu života pomocí míry seberealizace a duševní harmonie, tedy v kontinuu životní spokojenosti a nespokojenosti. V současné době koncept kvality života nabírá nejrůznějších podob a dimenzí a zdá se až nemožné pokusit se o jeho teoretické sjednocení. Nejednotnost při definování a aplikaci pojmu kvalita života bývá dle Babinčáka (2014) v odborné sféře často deklarovanou skutečností. Na kvalitu života se obvykle nahlíží jako na celostní pojem, který ale pro empirické účely bývá fragmentován (Svobodová, 2008).

Dá se říci, že vlastně jediným konsenzem, který je v současnosti mezi výzkumníky obecně přijímán při studiu kvality života, je jeho multidimenzionalita vztahující se na oblasti, které kvalitu života vytvářejí (Džuka, 2013). Džuka (2013) navrhuje řešení, a to neztotožňovat existující konstrukt subjektivní pohody s konstruktem kvality života, ale vymezit ho jako samostatný konstrukt s vlastním obsahem.

Heřmanová (2012) se rovněž přiklání k multidimenzionalitě konceptu kvality života, kterou lze dle ní hodnotit na základě těchto dimenzí:

- materiální (existenciální) – zahrnující vlastnictví a možnost určité míry konzumu;

- psychologická – obsahující takové pojmy jako subjektivní pohoda, životní spokojenost apod.;
- kulturně-antropologická – mapující místní (rozdíly v rámci kultur) i časovou (proměnlivost v čase) odlišnost v chápání kvality života;
- morální – vysvětlující vztah kvality života k morálním hodnotám a svědomí;
- sociologická – zabývající se diferencemi a jejich příčinami v kvalitě života různých sociálních skupin.

Další významnou společnou charakteristikou, kterou Heřmanová (2012) v souvislosti s kvalitou života uvádí, je její interdisciplinárnost. Jako příklad vědní disciplíny, jejímž ústředím tématem je bezesporu studium zdraví a kvality života, autorka zmiňuje medicínu. Oborů zabývajících se výzkumem kvality života, je však celá řada. U interdisciplinárního tématu, kterým bezesporu koncept kvality života je, autorka vytýká málo interdisciplinární přístup odborníků, kteří se povětšinou soustředí na kvalitu života pouze izolovaně a to v rámci svého oboru.

Podle Heřmanové (2012) je typickým společným znakem konceptu kvality života rovněž terminologická roztříštěnost vycházející z nemožnosti dosažení shody v definici konceptu kvality života. Vedle označení kvality života pak souběžně existuje spousta jiných pojmů, které jsou užívány jako jeho synonyma, ačkoli nejsou dosud zcela jasně definovány. K takovým pojmům řadí např. subjektivní pohoda, spokojenost, životní úroveň, lidský rozvoj nebo třeba i zdraví. Obtížná uchopitelnost tématu se odvíjí od jeho komplexnosti. Na život jedince má podíl nesčetná řada vnitřních i vnějších faktorů, stejně tak jako množství nejrůznějších interakcí a činností, které se nedají zachytit v celé své šíři (Heřmanová, 2012).

Heřmanová (2012) připouští, že je možné, že nikdy nedojde k nalezení jednotné, univerzálně platné definice kvality života, kterou chápe jako výhradně subjektivní prožitek, jenž ale lze do určité míry objektivně analyzovat a měřit.

Na základě výše zmíněného se domnívám, že současná definice kvality života je proto spíše vymezená jednotlivými pojmy, které tento koncept charakterizují. Jedná se o multidimenzionalitu a interdisciplinárnost. Podmínkou obecněji akceptovatelné definice konceptu kvality života v odborné sféře by mělo být obsažení všech výše uvedených charakteristik v definici.

2.2 Přístupy ke studiu kvality života

Babinčák (2014) rozlišuje v rámci psychologického přístupu k chápání kvality života dva pohledy. V užším smyslu se kvalita života prolíná s koncepcemi subjektivní pohody, životní spokojenosti, štěstí nebo flow. V širším smyslu lze pod označení kvalita života zahrnout všechny koncepce mající prioritně ve středu svého zájmu subjektivní hodnocení kvality života z individuální perspektivy.

Dijkers (2005) rozlišuje tři různé pohledy zabývající se kvalitou života. Kvalita života může být dle něj chápána jako subjektivní pohoda (subjective well-being, SWB), dále pak jako úspěch (achievement) a v neposlední řadě jako užitek (utility). Dle Džuky (2013) přístup, který ztotožňuje koncept subjektivní pohody s kvalitou života, s sebou nese dva dopady. Prvním popisovaným dopadem je skutečnost, že konstrukt kvality života je vlastně prázdným pojmem, protože nepřináší nic nového, co by už nebylo definováno jiným konstruktem. Druhým z dopadů je, že se dá kvalita života chápat jako osobnostní charakteristika, jež má podobné vlastnosti jako jiné osobnostní charakteristiky.

Ventegodt et al. (2003) se pokusili o zpracování integrativní teorie kvality života, jež bere v potaz jak subjektivní, tak i objektivní aspekty kvality života. Do subjektivních aspektů autoři řadí well-being, spokojenost se životem, štěstí a smysl života. Objektivní aspekty jsou tvořeny biologickým systémem, realizací životního potenciálu, naplněním potřeb a objektivními faktory, jimiž jsou myšleny např. kulturní normy.

Studiem objektivních aspektů se dle Svobodové (2008) zabývá především ekonomie a politika. Subjektivní faktory bývají předmětem zájmů medicíny, sociologie a psychologie. Na subjektivní aspekty kvality života lze podle Džuky (2012) nahlížet z hlediska dvou konstruktů, a to jako na subjektivní kvalitu života (subjective quality of life) nebo jako na subjektivní pohodu (subjective well-being).

Současně se dají vysledovat čtyři proudy týkající se výzkumu obou konstruktů. První proud ztotožňuje kvalitu života se subjektivní pohodou, tedy oba pojmy libovolně zaměňuje. Druhý proud je založen na definici Světové zdravotnické organizace, jež vymezuje kvalitu života jako individuální percepci vlastního postavení v životě v kontextu hodnotového a kulturního systému, v němž osoba žije v porovnání s cíly, očekávaními, životním standardem a zájmy jedince. Tento přístup chápe kvalitu života jako

multidimenzionální konstrukt, jehož součástí je i subjektivní pohoda. Pro třetí přístup je subjektivní pohoda indikátorem kvality života. Poslední proud provádí výzkum kvality života nezávisle na studiu subjektivní pohody. Odlišení výzkumu kvality života od subjektivní pohody má za následek vznik nejrůznějších definicí a modelů kvality života (Džuka, 2012).

2.3 Některé vybrané modely kvality života

V následující kapitole jsou představeny některé vybrané modely kvality života.

Model kvality života podle Světové zdravotnické organizace WHO

Podle Světové zdravotnické organizace (1997) se kvalita života skládá z těchto šesti základních dimenzí:

1. Fyzické zdraví – v rámci této dimenze se bere v úvahu poměr energie a únavy, což úzce souvisí se spánkem a odpočinkem, rovněž se zde zahrnuje i bolest a jiné zažívané nepohodlí.
2. Psychologické zdraví – do této kategorie se řadí tělesný vzhled, negativní a pozitivní pocity, sebeúcta a kognitivní funkce, kterými jsou myšlení, učení, paměť a koncentrace.
3. Stupeň nezávislosti – do této kategorie jsou zařazeny faktory mobility, kterými jsou mobilita jedince, každodenní aktivity, úroveň závislosti jedince na lécích a lékařské péči a pracovní schopnosti.
4. Sociální vztahy – v rámci této dimenze se posuzují osobní vztahy, sociální podpora a sexuální aktivita jedince.
5. Prostředí – v rámci prostředí se berou do úvahy finanční zdroje, pocit svobody, fyzické bezpečnosti, dostupnost a kvalita zdravotní a sociální péče. Do této kategorie spadá rovněž domácí prostředí, příležitosti pro získávání nových informací a dovedností, možnosti odpočinku a trávení volného času, dále také

fyzické prostředí, u kterého se posuzuje znečištění, hluk, provoz, klimatické podmínky a v neposlední řadě i dopravní možnosti.

6. Spiritualita, náboženství, osobní přesvědčení jedince.

Komplexní hypotetický trojúrovňový model kvality života

Kováč (2001) přišel s následujícím komplexním hypotetickým trojúrovňovým modelem kvality života, který zahrnuje bazální existenční úroveň tzv. všelidskou; individuálně specifickou úroveň čili civilizační, tedy jakousi mezoúroveň; a metaúroveň, také označovanou jako elitní nebo kulturně-duchovní. Bazální existenční úroveň je charakteristická pro jedince se somatickým i psychickým stavem v normě a je tvořena 6 oblastmi, které sytí kvalitu života: somatický stav, normální psychické fungování, funkční rodina, materiálně-sociální zabezpečení, životodárné prostředí a osvojení základních způsobilostí potřebných pro přežití. Každá z těchto oblastí odpovídá kvalitativně vyšší reprezentaci na mezo a meta úrovni. Mezoúroveň je výsledkem civilizačního vývoje lidstva a je velmi různorodá. Metaúroveň odpovídá kvalitě života menšího počtu jednotlivců, která je utvářena kulturními hodnotami. Nad všemi oblastmi se v modelu nachází smysl života, který autor charakterizuje jako individuálně vytvářený systémový regulátor chování, díky němuž jedinec připisuje podstatný existenční význam vlastní existenci, druhým a světu v souladu s hodnotami, které vyznává (Kováč, 2001; Kováč, 2004; Džuka, 2013; Svobodová, 2008).

Model kvality života Centra pro podporu zdraví univerzity v Torontu

K velmi často citovaným modelům patří vícerozměrný model kvality života vyvinutý Centrem pro podporu zdraví při Univerzitě v Torontu, který je založený na holistickém pojetí. Model je tvořen třemi dimenzemi. Každá z dimenzí obsahuje další tři dílčí domény. Kvalita života jedince se dle tohoto modelu určuje pomocí osobního významu jednotlivých domén a rozsahu, v jakém dochází k jejich naplňování v životě. V úvahu se berou možnosti, příležitosti a omezení vyplývající z života jedince, jež jsou chápány jako odraz jeho interakce s okolním prostředím. Následující obrázek znázorňuje jednotlivé dimenze a dílčí subdimenze modelu.

Tabulka č. 1: Torontský model kvality života (Heřmanová, 2012)

Být (being) – osobní charakteristiky jedince	
Fyzické bytí	fyzické zdraví, osobní hygiena, výživa, cvičení, odívání, celkový fyzický vzhled
Psychologické bytí	psychologické zdraví a adaptace, vnímání, cítění, sebeúcta a sebekontrola
Spirituální bytí	osobní hodnoty, osobní principy chování, přesvědčení
Patřit někam (belonging) – spojení s konkrétním prostředím	
Fyzické napojení	domov, pracoviště/škola, sousedství, komunita
Sociální napojení	rodina, přátelé, spolupracovníci, sousedé a ostatní blízcí (užší pojetí)
Komunitní napojení	odpovídající finanční příjem, zdravotní a sociální služby, zaměstnání, příležitosti a možnosti vzdělávání a odpočinku, společenské aktivity (širší pojetí)
Realizovat se (becoming) – dosahování osobních cílů, naděje a aspirace	
Praktická realizace	domácí aktivity, placená práce, školní a dobrovolnické aktivity, péče o zdraví nebo sociální potřeby
Volnočasová realizace	činnosti podporující relaxaci a snižující stres
Růstová realizace	aktivity podporující zachování nebo zlepšení znalostí a dovedností; přizpůsobení se změnám

Model významných oblastí subjektivně hodnocené kvality života

Podmínku multidimenzionality splňuje i model významných oblastí subjektivně hodnocené kvality života od autorky Kelley-Gillespie (2009). Na základě metaanalýzy bylo vyčleněno těchto 6 oblastí, které autorka považuje za významné při měření kvality života a které jí vytváří. Jedná se o oblast sociální, fyzickou, psychickou, kognitivní, spirituální a environmentální. Každá z těchto oblastí je vlastně vyjádřením subjektivní pohody s touto

oblastí, protože autorka zde používá pro psychologii známého termínu well-being. Vazby mezi jednotlivými oblastmi vysvětluje Kelley-Gillespie (2009) pomocí teorie systému, s čímž se však neztotožňuje Džuka (2013), protože ten se nedomnívá, že by kvalita života byla systémem v pravém slova smyslu, jako je tomu například u psychologicky dobře známého systému osobnosti (Džuka, 2013).

Diskrepanční neboli rozdílový model kvality života

Babinčák (2014) navrhuje zaměřit více pozornosti na zatím málo doceněný diskrepanční, neboli rozdílový model kvality života. Princip modelu je založen na rozdílu mezi očekáváními osoby a aktuálním stavem, realitou. Kvalita života je v rámci tohoto modelu ovlivňována minulou zkušeností jedince, aktuálním životním stylem, sny, ambicemi a proto může být posuzována pouze z perspektivy jedince. Mezi představitele diskrepančního přístupu ke kvalitě života lze zařadit Calmana, Dienerovou nebo třeba Michalose. Ačkoli se zjistilo, že diskrepance mezi MÁ – CHCE MÍT je dobrým prediktorem subjektivní pohody, neznamena to totožnost obou konstruktů (Babinčák, 2014).

Existují dva základní přístupy, pomocí kterých lze měřit diskrepanci mezi realitou a očekáváními. Rozlišuje se explicitní přístup, který využívá přímého dotazování se na rozdílnost mezi tím, co osoba v současné chvíli má a co by chtěla mít, často za použití negativní formulace. Druhý přístup je nepřímý, tedy méně explicitní, ve kterém se měří rozdíl mezi hodnotami zkoumaného jedince a jejich uskutečňováním, naplňováním. Nedochozí zde k přímému dotazování na subjektivní hodnocení potenciální diskrepance u respondenta. Ta se odvozuje na základě výsledného rozdílu nepřímo. Ačkoli druhý způsob je méně zjevný, je složitější na provedení a pravděpodobně je zatížen i větší chybou měření (Babinčák, 2014).

Rozdíl mezi tím, co jedinec má a co by chtěl mít ve specifických oblastech života, které subjektivně považuje za důležité, s sebou přináší další problém a tím je identifikování těchto oblastí. K tomu účelu se rovněž dají použít dva postupy. První, metodologický a psychometrický sporný způsob, je zaměřený na hledání oblastí důležitých v životě jedince. Druhý způsob vychází z předpokladu, že existuje určité omezené množství předem vtipovaných oblastí důležitých pro určitou cílovou skupinu respondentů. V současné době

neexistuje mnoho nástrojů, které by vycházely z rozdílového modelu kvality života. Jejich společným problémem jsou snahy o vytváření celkového skóre, které není opodstatněné u rozdílných životních oblastí, jež jsou předmětem měření (Babinčák, 2014).

Na základě výše uvedených zjištění vypracoval Babinčák (2014) tzv. modifikovaný teoretický rámec rozdílové kvality života. Kvalita života v tomto pojetí je považována za „rozdíl mezi tím, co osoba má a co by chtěla mít ve specifických oblastech života odpovídajících podmínkám života osoby v prostředí, kde žije a dispozicím osoby pro zvládnutí života“ (Babinčák, 2014, s. 83). Seznam oblastí koresponduje s existujícím všeobecně uznávaným společným názorem, ale je variabilní v počtu i obsahu podle souboru respondentů a oblasti aplikace. Vysoká míra diference mezi tím, co jedinec má a co by chtěl mít, odpovídá nízké spokojenosti a opačně.

Model splňuje všechna kritéria, která jsou podle Babinčáka (2014) stěžejní pro posuzování teoretických koncepcí kvality života. Je zde splněna podmínka multidimenzionality, jsou zde zastoupeny oblasti, pomocí kterých bývá konstrukt kvality života nejčastěji tvořen (psychologická, sociální a fyzická). Dále se zde jedná o subjektivní perspektivu hodnocení, tedy hodnocení ryze z pohledu zkoumané osoby, které je typické u psychologických přístupů. Přesto u modelu nedošlo k prolnutí s příbuznými koncepty, jako např. s konceptem subjektivní pohody. To znamená, že konstrukt představuje odlišnou definici v porovnání s konstrukty již existujícími. Poslední splněnou podmínkou je zpracování modelu do podoby, ve které by byl měřitelný. Babinčák (2014) chápe tento model jako jeden z možných způsobů, jak přistupovat k definici a měření kvality života, jež zohledňuje obecně přijímaná kritéria konsenzu a zároveň se vyhýbá ztotožnění se s příbuznými pojmy, kterými jsou spokojenost a subjektivní pohoda.

K dalším, i když méně známým modelům kvality života se řadí model jedenácti aspektů kvality života od Kaneho (2001), který zahrnuje:

- pocit bezpečí, bezpečnosti a pořádku;
- fyzické pohodlí;
- potěšení;
- smysluplnou činnost;
- vztahy;

- funkční způsobilost;
- důstojnost;
- soukromí;
- individualitu;
- autonomii/volbu;
- duchovní blaho (Kane, 2001).

Z dřívějších modelů Džuka (2014) uvádí Lindströmův model čtyř sfér kvality života z roku 1994 skládající se z těchto sfér:

- osobní – fyzická, mentální, spirituální;
- interpersonální;
- externí – práce, příjem, bydlení;
- globální – makroenvironment (Džuka, 2014).

V roce 1997 přišel Galambos s modelem pěti faktorů kvality života obsahující tyto faktory:

- fyzický;
- spirituální;
- sociokulturní;
- biologický;
- environmentální (Džuka, 2014).

2.4 Metody měření kvality života

Ke zjišťování kvality života je k dispozici velké množství měrných nástrojů. Ve velké míře převažují medicínské výzkumy zabývající se možnostmi využití těchto nástrojů v konkrétním odvětví medicíny. Díky tomu se může stát, že nástroj zjišťující kvalitu života bude úzce korelovat s nástrojem měřícím zdravotní stav jedince (Izdencyová, 2013). Jednou z možných příčin úzkého propojení kvality života se zdravotním stavem je, že

velká část definicí vychází z koncepce zdraví podle Světové zdravotnické organizace a má multidimenzionální charakter (Babinčák, 2013). I přes odpovídající psychometrické zázemí nástrojů postrádá u nich Izdenczyová (2013) kvalitní teoretické zakotvení, které by potvrdilo užitečnost a oprávněnost jejich použití.

Izdenczyová (2013) doporučuje nezaměňovat koncepty kvality života (QoL = Quality of Life) a kvalitu života související se zdravím jedince (HrQoL = Health-related Quality of Life) s jeho funkčním či zdravotním stavem, i přesto, že k tomu často dochází. Zjednodušeně se dá rozdíl mezi oběma koncepty vyjádřit tak, že funkční stav se týká toho, co daná osoba dokáže zvládnout či vykonat, na rozdíl od konceptu kvality života, který se týká toho, jak se osoba cítí. Na záměnu pojmů kvality života a kvality života souvisejícího se zdravím jedince upozorňuje i Babinčák (2013), který na základě analýzy přehledových studií dospěl k závěru, že k záměně nedochází ani tak v oblasti definování samotného konstruktů, kde byla zaznamenána relativní shoda, jako při aplikaci konstruktů v rámci jeho měření.

Babinčák (2013) na základě analýzy přehledových studií vysledoval některé nedostatky u hodnocení nástrojů z psychometrického hlediska. Jedná se především o provedení test-retest metody v rámci reliability a u validity o obsahové a konstruktové ověření nástroje. U klinimetrových parametrů často absentoval významný ukazatel nazvaný responsiveness, který je citlivý na klinicky relevantní změny měřeného znaku v čase, odpovídá tedy longitudinální validitě. Problematické přijetí nástrojů kvality života souvisejících se zdravím může být způsobeno i tím, že jsou založeny na definicích vytvořených na bázi konsenzů expertů Světové zdravotnické organizace (Babinčák, 2013). Vzhledem k tomu, že kvalita života a zdravotní stav jedince jsou dva rozdílné koncepty, chybí u nich jasné argumenty hovořící pro adekvátnost jejich aplikace u konkrétních případů (Izdenczyová, 2013). Heřmanová (2012) spatřuje teoretickou propojenost mezi zdravím a kvalitou života v současné definici zdraví, která podle Světové zdravotnické organizace je stavem fyzické, duševní i sociální pohody, což odpovídá současnému obecnému pojetí konceptu kvality života. Svobodová (2008) chápe vztah mezi kvalitou života a zdravím tak, že zdraví je podle ní jednou ze základních kategorií kvality života.

Davis et al. (2006) uvádí čtyři základní charakteristiky, které by měl každý silný nástroj měření kvality života splňovat. Musí se opírat o jasnou, operacionalizovanou definici kvality života, dále by měl být založený na konkrétní teorii kvality života, také by se

nemělo zapomínat na to, aby zahrnoval důležité oblasti života a jednotlivé položky tohoto nástroje by měly být dobře zkonstruované. Důležitost podložení nástroje měření kvality života konkrétní teorií shledává za podstatnou i Izdenczyová (2013). Dobře zkonstruovaná teorie ovlivňuje měrný nástroj, potažmo subjekt (jedince) vypovídajícího o objektu měření (kvalitě života). Zvolené oblasti představující kvalitu života mají vliv na interpretaci výsledků bádání. Od oblastí zahrnutých do kvality života se odvíjí znění položek, které mají přímý dopad na odpovědi dotazovaných osob (Izdenczyová, 2013).

Z 57 nástrojů, které Izdenczyová (2013) podrobila analýze, vyvstalo pouze 5, jež byly podložené explicitně formulovanou definicí teorie kvality života. Z toho dva nástroje vycházely z jedné teorie. Jednalo se o:

- Health Utilities Index – autorka také v souvislosti s tím nástrojem hovoří o teorii funkčnosti, pomocí které se posuzuje kvalita života z pohledu zdraví. Nástroje se využívá rovněž k posuzování celkového zdraví obyvatelstva.
- Exeter Quality of Life Measure – odvíjí se od teorie diskrepance, která je založená na nesouladu mezi aktuálním a ideálním já osoby se zaměřením na individuální schopnost jedince při dosahování denních cílů.
- Ferrans and Powers Quality of Life Index a Maternal Postpartum Quality of Life Questionnaire (Ferransův QoL model) – nástroj zahrnuje čtyři domény kvality života a to doménu: zdraví a funkčnosti; psychologickou a spirituální doménu; doménu sociální a ekonomickou; a rodinnou doménu. Model se zakládá na přesvědčení, že kvalita života jedince závisí na jeho unikátní životní zkušenosti. Pro každou osobu je v životě důležité něco jiného, proto jedině osoba sama dokáže posoudit kvalitu svého života, na kterou je nahlíženo jako na spokojenost s aspekty života, které jsou pro jedince důležité.
- City of Hope Quality of Life Questionnaire-Ostomy (City of Hope Model) – rovněž se jedná o multidimenzionální konstrukt, který úzce souvisí se zdravím jedince, resp. s tím jak onemocnění ovlivňuje jeho život. Model se skládá z následujících domén: fyzická pohoda a symptomy, psychická pohoda, sociální pohoda a spirituální pohoda. Pomocí modelu lze zjišťovat, jaký dopad mají některá onemocnění na jednotlivé dimenze kvality života (Izdenczyová, 2013).

Dle Babinčáka (2013) se nástroje měřící kvalitu života dají rozdělit do dvou velkých skupin a to na *genericke* a *specifické*. O generických neboli obecných nástrojích hovoříme v případě, že se dají použít na libovolné skupiny osob bez ohledu na jejich vlastnosti a znaky, tedy jsou stejně dobře aplikovatelné jak u zdravých jedinců, tak i u nemocných (Mareš, 2006). Specifické měrné nástroje jsou určeny pro konkrétní skupiny osob (s konkrétním onemocněním) nebo na základě konkrétní podmínky zařazení osoby do skupiny (Džuka, 2014) a jsou citlivější ke změně a odlišnostem mezi skupinami, ale zase neumožňují širší porovnání napříč jednotlivými kategoriemi respondentů (Babinčák, 2013).

Nástroje na měření kvality života lze členit dle způsobů dotazování taktéž na dvě skupiny, a to na nástroje *tradiční* a *individualizované*. Tradičním nástrojům bývá vytýkáno, že je v nich patrná snaha o zevšeobecnění jednotlivých oblastí např. kvality života, které ale, jak se ukázalo, nemusí být univerzální pro všechny jedince (Džuka, 2014). Džuka (2013) hovoří v souvislosti s tradičními nástroji o tzv. orientaci na průměrnou osobu. Dalším problémem tradičního přístupu je předpoklad vycházející z toho, že stejné okolnosti života jsou různými lidmi vnímány obdobně. A v neposlední řadě může dojít k rozdílné interpretaci určitých slovních spojení používaných pro hodnocení kvality života různými lidmi (Džuka, 2014; Mareš, 2008). Tradiční přístup je v praxi orientován kvantitativně (Džuka, 2013).

Aby se tyto nedostatky omezily a minimalizovaly, začíná se prosazovat nový proud, který se snaží mapovat individuální kvalitu života lidí. *Individualizované nástroje hodnocení kvality života* vyplývají z faktu, že pouze jedinec dokáže určit, co je pro kvalitu jeho života skutečně důležité, které oblasti jí vytváří a v jakém poměru jsou zastoupeny (Džuka, 2014). Individualizovaný přístup odpovídá snaze přizpůsobit nástroj měření přímo na míru individuu (Džuka, 2013). Oba přístupy, jak tradiční tak i individualizované mají své zastánce. Zastánci individualizovaného přístupu měření kvality života se vyjadřují v neprospěch tradičního přístupu především z toho důvodu, že dle nich škály tradičních nástrojů nepokrývají celé spektrum důležitých aspektů kvality života u všech osob a že položky tradičních nástrojů nedokážou odhalit individuální důležitost dotazované oblasti života u konkrétního jedince (Džuka, 2014). Vznik přístupu zaměřujícího se na individuální kvalitu života vedl ke vzniku těchto třech nových tendencí v měření kvality života:

- přenesení zájmu od objektivních indikátorů k subjektivním indikátorům;
- odchýlení se od skupinových ukazatelů ve prospěch zájmu o individuální ukazatelé;
- zkoumání negativních jevů rozšířeno o dotazování se na jevy pozitivní (Džuka, 2012).

Heřmanová (2012) shrnuje patrný trend současné doby, který se od objektivního nahlížení na životní podmínky dostává přes zájem o poznání subjektivního kulturně či sociálně podmíněného vnímání podmínek až ke zkoumání kvality života z perspektivy subjektivního hodnocení human well-being, tedy toho jakou jedinec zažívá spokojenost s utvářením a prožíváním svého života. V této souvislosti je patrná stále větší spojitost mezi kvalitou života a hodnotovou orientací jedince, především pak dle Heřmanové (2012) se seberealizací. Svobodová (2008) se rovněž přiklání k názoru, že kvalita života je mimo jiné i o hodnotách a individuálních žebříčcích hodnot, které považuje za stavební prvky kvality života. Existuje určitý obecně uznávaný soubor základních hodnot, na kterém se shodne převažující část dané společnosti, ale při jejich seřazení dle osobně přikládaného významu vznikají značné interindividuální rozdíly. Hodnoty jedince mohou rovněž vykazovat odlišnost oproti hodnotám přijímaným celospolečensky (Svobodová, 2008).

Džuka (2013) na základě výsledků studie, ve které byl porovnáván tradiční generický nástroj Dotazník kvality života WHOQOL-BREF s individualizovaným generickým nástrojem GPGI, nepovažuje tyto výtky proti tradičnímu přístupu za dostatečně podložené. Z výsledku výzkumu vyplývá, že se nepotvrdily očekávané přednosti individualizovaného nástroje GPGI před tradičním nástrojem WHOQOL-BREF a to jednak proto, že celkové skóre individualizovaného nástroje neumožňuje hodnotit jeho reliabilitu pomocí koeficientu konzistence a také proto, že nebyl zjištěn rozdíl mezi reliabilitou zjišťovanou prostřednictvím test-retestové metody oproti tradičnímu nástroji. Navíc se ukázalo, že výsledky nástroje GPGI korespondují s konstruktem subjektivní pohody, což se u nástroje WHOQOL-BREF děje pouze u jedné ze čtyř škál. Nevýhodou individualizovaného dotazníku GPGI je i jeho neschopnost rozlišovat mezi akutně nemocnými a zdravými jedinci, což tradiční nástroj WHOQOL-BREF částečně dokáže, ale pouze v rámci škály týkající se fyzického zdraví. (Džuka, 2013).

Ukázalo se, že kritika tradičních nástrojů postavená na argumentu, že tradiční nástroje nepokrývají většinu důležitých aspektů kvality života, a že jednotlivé položky nejsou

schopny odhalit důležitost dotazovaného atributu u jedince, je neoprávněná. Džuka (2013) se domnívá, že k dobrému postavení tradičních nástrojů na poli výzkumu kvality života zřejmě přispívá snaha o pokrytí celého spektra měřeného konstrukt, což vede k jeho multidimenzionalitě, která zajišťuje obsažení většiny důležitých oblastí. Nedostatek týkající se absence důležitosti hodnocených atributů bývá v případě tradičních nástrojů často ošetřen pomocí stupnic v rámci odpovědí, jež umožňují vyjádřit individuální míru důležitosti, a také prostřednictvím většího počtu položek tvořících konkrétní škálu. Za výhodu u tradičních nástrojů považuje Džuka (2013) to, že je možné provádět součty skóre v rámci jednotlivých škál dotazníků v případě, že je škála konzistentní pomocí koeficientu alfa, což v případě individualizovaného nástroje není možné učinit, protože se zde operuje s celkovým skóre bez odůvodnění jeho výpočtu (Džuka, 2013).

Džuka (2014) se pokusil podrobit výše zmíněný individualizovaný nástroj GPGI bádání, jehož cílem bylo zjistit, zda z tohoto vysoce individualizovaného nástroje vyplynou nějaké jiné oblasti kvality života, které nejsou pokryté v tradičních nástrojích, ačkoli je u nich patrná snaha o multidimenzionalitu. Dá se říci, že ve výzkumu nedošlo individualizovaným měřením k identifikaci nových oblastí, které by tradiční dotazníky nepostihovaly. Aplikace individualizovaného nástroje GPGI nepřinesla žádnou zásadně rozdílnou informaci než by tomu bylo v případě použití tradičního nástroje. Pouze nepatrné množství odpovědí se nedalo přiřadit ke stanoveným kategoriím. Opakovaným měřením jako nová kategorie vyvstala spirituální oblast kvality života (Džuka, 2014).

Džuka (2014) proto doporučuje rozlišovat objekt zájmu autora zkoumajícího kvalitu života a dle toho přizpůsobit i výběr metody, jejímž úkolem bude zmapovat tento konstrukt. Pokud jde badatelům o jedinečnou výpověď dotazované osoby, je na místě použít individualizovaný nástroj. V případě snahy o porovnání kvality života dotazované osoby nebo skupiny osob navzájem, je vhodnější upřednostnit tradiční dotazníkové měření před individualizovaným. Za optimální alternativu považuje autor zkombinování obou metod, jak individualizované, tak i tradiční pro získání komplexního obrazu kvality života u konkrétní skupiny osob (Džuka, 2014).

Babinčák (2013) představuje nejčastější doporučení autorů přehledových studií týkající se nedostatků měření konstrukt kvality života, které shrnuje do následujících skupin:

- potřeba vyvíjení nových nástrojů,

- nutnost psychometrického/klinimetrického ověřování vlastností nástrojů již existujících,
- schopnost adaptace nového nástroje na specifické podmínky,
- potřeba ujasnění obsahu měření a interpretace výsledků měření,
- potřeba realizace dalších klinických studií s větším výzkumným souborem pro potvrzení vhodnosti měřicího nástroje.

Existenci definice a teoretického konceptu kvality života považuje Babinčák (2014) za zásadní pro oblast měření. Z toho důvodu se pokusil o následující konsensuální vymezení aspektů kvality života, které se zdají být významné při jejím měření.

- Multidimenzionalita – ačkoli existují i jednodimenzionální modely kvality života, reprezentují spíše specifické nebo alternativní koncepty. Většina tradičních konceptů má multidimenzionální charakter obsahující více samostatných na sobě nezávislých dimenzí, ze kterých se skládá psychologický životní prostor jedince.
- Struktura oblastí kvality života – v odborné literatuře je patrná relativní shoda v náhledu na to, z jakých oblastí se konstrukt kvality života skládá. Povětšinou se zde řadí oblast psychologická, sociální, fyzická, které bývají doplňované spirituální, ekonomickou nebo environmentální rovinou.
- Subjektivní perspektiva hodnocení – pro účely psychologických přístupů je typické zaměření se na subjektivně hodnocenou kvalitu života.
- Vyhnutí se konfúzi mezi příbuznými pojmy – aby koncept kvality života nepostrádal smysl a nebyl nadbytečným, měl by vymezovat něco jiné než již existující konstrukty. Současně by se mělo dávat pozor na to, aby kvalita života nepředstavovala osobnostní charakteristiky daného jedince, ale aby se vztahovala k oblastem života, které jí reprezentují.
- Měření – aby bylo možné teoretický koncept empiricky ověřit, měl by být operacionalizovatelný do podoby měření. I přes to, že některé modely jsou zajímavé, mají omezenou použitelnost, protože obsahují těžko měřitelné konstrukty, proto se Babinčák (2014) domnívá, že teorie kvality života by měla v sobě implicitně zahrnovat i návod ke svému měření (Babinčák, 2014).

Společným jmenovatelem většiny doporučení autorů zabývajících se měřením kvality života je poukázání na různorodost přístupů vztahujících se ke konceptu a upozornění na mnohé problémy, na které se je potřeba v případě měření kvality života do budoucna zaměřit (Babinčák, 2013).

Měření subjektivně hodnocené kvality života

Různé vědy se zabývají studiem nejrůznějších aspektů kvality života podle svého zaměření. Ohniskem psychologického zájmu je hodnocení kvality života z hlediska subjektivního aspektu (Džuka, 2012). Subjektivně hodnocená kvalita života je podle Džuky (2014) multidimenzionálním konstruktem, na který se usuzuje podle subjektivně ohodnocených významných oblastí života interní/osobní a externí/neosobní povahy na stupnici dobrý – špatný. Džuka (2013, 2014) chápe kvalitu života jako něco co daná osoba má, čeho dosahuje, což vykazuje podobnost s Dijkersovou kvalitou života pojímanou jako úspěch.

Heřmanová (2012) rovněž pozoruje trend současného zaměření se spíše na studium subjektivních aspektů kvality života. Dle ní se dají vysledovat tyto tři hlavní tématické oblasti na poli současného výzkumu kvality života:

- první z nich se zabývá výzkumem celkové spokojenosti se životem;
- druhá se zaměřuje na spokojenost v jednotlivých oblastech života, kterými mohou být např. rodina, bydlení, práce, sociální prostředí, seberealizace, společenské uznání;
- pro třetí oblast je typická snaha o hledání takových faktorů, které se nejvýznamněji podílejí na vzniku subjektivního pocitu kvalitního života (Heřmanová, 2012).

Subjektivně hodnocenou kvalitu života lze měřit pomocí vícepoložkového nástroje, příkladem je nástroj EuroQOL či dotazník WHOQOL-100/-Bref a nebo také pomocí jedné otázky formulované například tímto způsobem: „Když uvažujete o svém životě a o osobních poměrech, jak jste spokojená/spokojený se svým životem jako s celkem?“ Nevýhodou zjišťování kvality života pomocí jedné otázky je její zjednodušující charakter, díky kterému není možné stanovit, co ze spektra životní reality ovlivňovalo jedince v momentě podávání odpovědi. Jednopoložkové měření je rovněž velmi citlivé na aktuální emocionální stav dané osoby, který pak významně ovlivňuje odpověď na otázku týkající se celkové spokojenosti (Džuka, 2012).

Rozdílnost a různorodost přístupů ke kvalitě života má za následek uchýlení se ke dvěma tendencím, kterými jsou:

- sjednocení - pokus o poskytnutí jednotného a komplexního východiska pro hodnocení a měření kvality života;
- kategorizace - pokus o uspořádání a utřídění existujících nástrojů na měření kvality života a zaujmutí stanoviska k jejich atributům (Džuka, 2012).

Při měření subjektivně hodnocené kvality života se jako zcela stěžejní jeví být splnění požadavku kladeného na komplexnost modelu kvality života z důvodu zajištění externí validity konceptu. Protože pouze nástroj zkonstruovaný na základě dostatečně komplexního modelu kvality života může podle Džuky (2012) odrazit dostatečně přesný obraz o skutečné kvalitě života jedince. Džuka (2012) považuje za komplexní modely kvality života již existující integrovaný konceptuální model kvality života autorů Kelley-Gillespie (2009) a trojúrovňový hypotetický model Kováča (2001), které by dle Džuky (2012) měly být využity při konstrukci diagnostického nástroje určeného na měření subjektivně hodnocené kvality života.

Heřmanová (2012) považuje za holistické pojetí kvality života model autorů E. O'Learyho a M. A. Garcii-Martina, kteří berou v potaz tyto čtyři oblasti: kontext a zázemí, faktory prostředí, osobnostní charakteristiky a zpracování informací. Model zohledňuje komplexnost a velmi těžkou uchopitelnost problematiky a zachycuje dynamičnost, variabilnost, vysokou subjektivitu, individuální, sociální podmíněnost, a přesto všechno i celostní charakter kvality života jedince (Heřmanová, 2012).

Džuka (2012) rovněž upozorňuje na důležitost rozlišování mezi kognitivním a afektivním hodnocením v rámci měření kvality života. Domnívá se totiž, že afektivní hodnocení je zřetelné především v rámci konstruktů subjektivní pohody, naproti tomu kognitivní hodnocení je více doménou konstruktů subjektivní kvality života. Zatímco afektivní složka má vlastnosti biologického homeostatického systému, který je pomocí homeostázy korigován na původní pro jedince typickou úroveň; kognitivní hodnocení je postavené na psychickém ekvilibriu, jež se může po změně ustálit na jiné úrovni.

Neméně podstatné je dle Džuky (2012) při měření kvality života používání tzv. individualizovaných nástrojů, které oproti dosud převažujícím tradičním nástrojům dokážou zachytit rozdíly v důležitosti různých oblastí u různých jedinců, protože kladou

důraz na interindividuální důležitost jednotlivých oblastí kvality života a zjišťují kvalitu života s ohledem na specifické skupiny zkoumaných osob. Chybí však dostatečný počet studií zjišťujících slabé a silné stránky a stanovujících vhodnost oblastí jejich použití (Džuka, 2012).

Heřmanová (2012) nabízí v rámci interdisciplinárního přístupu ke studiu kvality života čtyřdimenzionální model skládající se z úrovně konkrétní podmínky/dosažené výsledky a úrovně vnější dimenze/vnitřní dimenze. Každý vědní obor by se měl zabývat studiem oblastí, která vznikne kombinací vždy dvou úrovní. Pro psychologii je centrem zájmu propojení vnitřní dimenze a konkrétních podmínek, kde se řeší geneticky podmíněné předpoklady a získané předpoklady tedy tzv. životaschopnost jedince a dále pak by měl být předmětem studia psychologie průnik mezi vnitřní dimenzí a dosaženými výsledky, což odpovídá sebereflexi v kontextu vnějších a vnitřních podmínek a subjektivnímu well-being. Rozhodujícím zprostředkovatelem subjektivního hodnocení a prožívání kvality života je proces vnímání, který stejným objektivním podmínkám dává subjektivní charakter. Směrodatným tedy není pouhá existence životních zdrojů, ale také i potřeby a preference jednotlivce, které rozhodují o tom, zda a jak dané zdroje využívá.

3 VÝZKUMNÁ ČÁST

Výzkumným problémem této studie je zjistit, zda vůbec a ve kterých faktorech/škálách spolu souvisí rysová emoční inteligence a subjektivně hodnocená kvalita života u mladých dospělých.

3.1 Výzkumné cíle a hypotézy

Výzkumné cíle

Co se týče studia samotného konstruktů rysově emoční inteligence, byly stanoveny tyto dílčí cíle:

C₁: Zjistit, z kolika a ze kterých faktorů je tvořena rysová emoční inteligence měřená pomocí dotazníku SEIS.

C₂: Zmapovat rozdíly mezi pohlavími v globální úrovni emoční inteligence.

C₃: Zmapovat rozdíly mezi pohlavími v jednotlivých faktorech rysově emoční inteligence.

V souvislosti s konceptem subjektivně hodnocené kvality života byly formulovány následující dílčí cíle:

C₄: Zjistit, jaké je celkové průměrné skóre získané v jednotlivých oblastech/škálách subjektivně hodnocené kvality života.

C₅: Zjistit, jaké je standardizované skóre získané v jednotlivých oblastech/škálách subjektivně hodnocené kvality života.

C₆: Zmapovat rozdíly mezi pohlavími v jednotlivých oblastech subjektivně hodnocené kvality života.

C₇: Zjistit, zda se na základě získaných dat povedlo vyčlenit stejné oblasti subjektivně hodnocené kvality života i s přiřazením položek jako je tomu v případě již předem pevně stanovených oblastí podle manuálu k vyhodnocení dotazníku SHKZ.

Hlavním cílem práce je nalezení odpovědi na otázku, zda mezi rysovou emoční inteligencí (ať už její celkovou úrovní nebo některými faktory) měřenou pomocí sebepopisné metody

SEIS a jednotlivými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života zjišťované pomocí dotazníku SHKZ existuje souvislost. V případě potvrzení souvislostí je třeba dále specifikovat mezi kterými faktory a oblastmi těchto dvou konceptů došlo ke zjištění vztahů. Hlavní výzkumné cíle vážící se ke zjišťování vztahů mezi rysovou emoční inteligencí a subjektivně hodnocenou kvalitou života tedy zní takto:

C₈: Zjistit, zda existuje souvislost mezi celkovou úrovní rysové emoční inteligence měřené pomocí dotazníku SEIS a jednotlivými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života zjišťované pomocí metody SHKZ.

C₉: Zjistit, zda existuje souvislost mezi jednotlivými faktory rysové emoční inteligence měřené pomocí metodiky SEIS a jednotlivými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života zjišťované pomocí dotazníku SHKZ.

Výzkumné hypotézy

Vycházíme ze zjištění Golemana (1997), který tvrdí, že inteligence měřená pomocí IQ testů je zodpovědná za úspěch v životě jedince z pouhých 20%. Zbývajících 80% připisuje jiným schopnostem a vlastnostem, které odpovídají inteligenci emoční. Úspěšnost jedince v životě je podle této teorie do značné míry ovlivněná úrovní emoční inteligence. Přičemž právě úspěch jedince se odráží v jeho subjektivně hodnocené kvalitě života. Ačkoliv A. Matczak (2007; podle Sadowska, Brachowicz, 2008) tvrdí, že emoční inteligenci nelze považovat za lepší prediktor úspěchu jedince než je tomu ve vztahu k inteligenci klasické. Připouští však, že emoční inteligence může citelně zvýšit šanci předvídat účinnost působení jednotlivce. A právě Džukův přístup (2013, 2014) navazuje na tradici Dijkerse, který pohlíží na kvalitu života jako na úspěch, tedy jako na něco co daná osoba má, čeho dosahuje. Na základě těchto informací, tedy jisté propojeností mezi emoční inteligencí a úspěchem na jedné straně a úspěchem a subjektivně hodnocenou kvalitou života na straně druhé, jsme dospěli k formulaci následujících hypotéz vycházejících z hlavních cílů výzkumu:

H₁: Existuje souvislost mezi některými faktory rysové emoční inteligence a některými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života.

H₂: Existuje souvislost mezi některými faktory emoční inteligence jako rysu a psychosociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života.

H₃: Existuje souvislost mezi celkovou úrovní emoční inteligence a některými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života.

Na základě zjištění Bracketta a Mayera (2003), kteří vysledovali, že při aplikaci sebedopisných metodik pro měření emoční inteligence nedochází při srovnání pohlaví k potvrzení rozdílu mezi pohlavími, jsme stanovili následující hypotézu:

H₄: Ženy a muži se mezi sebou statisticky významně neliší v úrovni celkové rysové emoční inteligence.

Baumgartnerovi a Vasil'ové (2006) se podařilo zjistit vyšší míru sociální inteligence ve všech jejich škálách ve prospěch žen v porovnání s muži. V této souvislosti jsme na základě jisté podobnosti a propojenosti konstruktů emoční inteligence měřené jako rysů a sociální inteligence (Kentoš, Birknerová, 2011; Baumgartner, Ištvaníková, 2008) stanovili následující hypotézu:

H₅: Ženy dosahují vyšší úrovně rysové emoční inteligence v alespoň jednom faktoru rysové emoční inteligence oproti mužům.

Na základě informací o průměrných a standardizovaných skórech dosažených v Džukově výzkumu (2014) odvozujeme následující hypotézy týkající se subjektivně hodnocené kvality života:

H₆: Ženy statisticky významněji skórují v psycho-sociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života oproti mužům.

H₇: Muži statisticky významněji skórují ve fyzické oblasti subjektivně hodnocené kvality života v porovnání s ženami.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

Výsledný soubor čítá 71 mladých dospělých ve věkovém rozpětí od 23 do 35 let, z toho je 26 mužů a 45 žen. Průměrný věk účastníků studie je 27,08 let. Různí autoři představují rozdílné pojetí období mladé dospělosti. K vymezení vývojového období rané dospělosti nám pro účely této studie posloužilo pojetí autorů Chickeringa a Havighursta, kteří ho podle Hartla a Hartlové (2000) zasazují do věkové kategorie 23 – 35 let, pro kterou je typický výběr partnera, založení rodiny, zvládnání domácnosti, nastoupení do zaměstnání a

přijetí občanské odpovědnosti. Tenkou a nejasnou hranicí mezi adolescencí a ranou dospělostí jsme ošetřili konceptem nazvaným vynořující se dospělost. Arnett (2007) vynořující se dospělost lokalizuje do rozmezí 18 – 25 let věku jedince. V námi stanovené spodní věkové hranici 23 let by se už tedy mohlo usuzovat na přítomnost některých charakteristik typických pro dospělost.

Výzkumný soubor byl získán metodou příležitostného výběru z okruhu autorčiných známých prostřednictvím osobního oslovení nebo elektronického kontaktu (e-mail). Respondenti byli seznámeni s účelem předkládaných dotazníků a ubezpečeni o tom, že jejich účast na výzkumu je zcela dobrovolná a anonymní.

V následujících tabulkách je uvedena struktura výzkumného souboru z hlediska pohlaví, statusu, nejvyššího dosaženého vzdělání, věku a osobního stavu. Pro účely výzkumu jsme pracovali pouze s proměnnou pohlaví (tabulka č. 2), ostatní údaje uvádíme pouze pro informaci.

Tabulka č. 2: Rozložení výzkumného souboru dle pohlaví

Pohlaví	N	%
Muži	26	36,62
Ženy	45	63,38
Celkem	71	100

Legenda k tabulce č. 2: N = počet respondentů

Tabulka č. 3: Rozložení výzkumného souboru dle statusu

Status	N	%
Student	13	18,31
Zaměstnaný/á	55	77,46
Nezaměstnaný/á	3	4,23
Celkem	71	100

Tabulka č. 4: Rozložení výzkumného souboru dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	N	%
Základní	0	0
Střední bez maturity	5	7,04
Střední s maturitou	20	28,17
Vysokoškolské	46	64,79
Celkem	71	100

Tabulka č. 5: Rozložení výzkumného souboru dle věku respondentů

Věk	N	%
23	4	5,63
24	13	18,31
25	10	14,08
26	12	16,90
27	6	8,45
28	7	9,86
29	5	7,04
30	3	4,23
31	2	2,82
32	2	2,82
33	3	4,23
34	1	1,41
35	3	4,23
Celkem	71	100

Tabulka č. 6: Rozložení výzkumného souboru dle osobního stavu

Stav	N	%
Svobodný/á	25	35,21
Zadaný/á	28	39,44
Ženatý/vdaná	18	25,35
Rozvedený/rozvedená	0	0
Vdovec/vdova	0	0
Celkem	71	100

3.3 Metody sběru dat

Ke sběru dat bylo použito dvou dotazníků.

3.3.1 SEIS (Schutte Emotional Intelligence Scale)

První z nich nazvaný SEIS (Schutte Emotional Intelligence Scale) je určen pro měření emoční inteligence jako osobnostního rysu. Řadí se tedy k sebepopisným metodám, které využívají typický výkon jedince. Původní verze z roku 1998 se skládala z 33 položek (Schutte a kol., 1998). Austinová a kol. (2004) ji přepracovali na 41 položkovou verzi,

kteřá je využitá i v rámci tohoto výzkumu. Nástroj vychází z původního modelu emoční inteligence z roku 1990 autorů Salovey a Mayera.

Jednotlivé položky jsou předkládány formou tvrzení v podobě oznamovacích vět. Úkolem respondenta je vyjádřit míru svého souhlasu s daným výrokiem na pětibodové škále Likertova typu od nesouhlasím - po souhlasím.

Volba nástroje proběhla na základě informací autorů Pérez, Petrides, Furnham (2007), kteří uvádějí, že jsou známy souvislosti v prediktivní validitě mezi SEIS a konstrukty sociální podpory, spokojenosti v práci a manželství, deprese a výkonem v kognitivních úkolech. Sociální podpora a spokojenost v některých oblastech života by mohla vykazovat určitou podobnost s oblastmi kvality života. I když Džuka (2014) uvádí, že existuje rozdíl mezi tím, pokud se dotazujeme na kvalitu života na škále od velmi dobré po velmi špatné a tím pokud se na kvalitu života ptáme v souvislosti se spokojeností (na škále velmi spokojen - po velmi nespokojen) v konkrétní oblasti. Až u 50 % položek byly zaznamenány rozdílné odpovědi v závislosti na tom, zda byl dotaz směřován na oblast kvality života nebo na míru spokojenosti s danou oblastí. To potvrzuje oprávněnost zavedení konstruktu kvality života, protože u něj nedochází k překrývání s jiným konstruktem, životní spokojeností.

Za hlavní nevýhodu považují Pérez, Petrides, Furnham (2007) to, že metodika SEIS pokrývá jen nedokonale oblast rysové emoční inteligence. Dotazník nemá předem pevně stanovené faktory, ty se krystalizují až na základě výsledků získaných z konkrétních dat. Nejčastěji se vyčleňují 3 až 4 faktory, se kterými operovali už ve své původní teorii z roku 1990 autoři Salovey a Mayer. Ačkoli byly zjištěny vztahy mezi výsledky získanými pomocí dotazníku SEIS a výkonem v kognitivních úkolech, což by bylo typické spíše pro přístup, který pojímá emoční inteligenci jako schopnost a současně nástroj nepokrývá dokonale oblast rysové emoční inteligence, přesto se řadí k metodám měřícím emoční inteligenci jako rys a nachází své uplatnění především pro měření globální rysové emoční inteligence (Pérez, Petrides, Furnham, 2007).

Bester, Jonker a Nel (2013) uvádějí přehled různých studií zabývajících se strukturou emoční inteligence měřené pomocí dotazníku SEIS (viz. tabulka č. 8), který seřazujeme dle roku zveřejnění studie a doplňujeme o výzkum Sadowske a Brachowicz (2008).

Tabulka č. 7: Přehled studií zabývajících se strukturou SEIS

Verze testu dle počtu položek	Autoři	Rok studie	Počet faktorů	Popis faktorů
33	Schutte, Malouff	1998	1	<ul style="list-style-type: none"> • jeden faktor
33	Petrides, Furnham	2000	4	<ul style="list-style-type: none"> • optimismus/regulace nálady; • porozumění emocí; • sociální dovednosti; • využití emocí.
33	Ciarrochi, Chan, Caputi, Roberts	2001	4	<ul style="list-style-type: none"> • optimismus/regulace nálady; • porozumění emocí; • sociální dovednosti; • využití emocí.
33	Ciarrochi, Chan, Bajar	2001	4	<ul style="list-style-type: none"> • optimismus/regulace nálady; • porozumění emocí; • sociální dovednosti; • využití emocí.
41	Saklofske, Austin, Minski	2003	4	<ul style="list-style-type: none"> • optimismus/regulace nálady; • porozumění emocím; • využití emocí; • sociální dovednosti.
33	Chan	2004	4	<ul style="list-style-type: none"> • optimismus/regulace nálady; • porozumění emocím; • sociální dovednosti; • využití emocí.
41	Austin, Saklofske, Huang, McKenney	2004	3	<ul style="list-style-type: none"> • optimismus/regulace nálady; • využití emocí; • porozumění emocím.
41	Van der Merwe	2005	5	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivní stav; • vlastní emoce; • negativní emoce; • emoce druhých; • emocionální řízení.
33	Sadowska, Brachowicz	2008	3	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznávání emocí; • regulace emocí; • využití emocí k podpoře myšlení a jednání.
41	Jonker, Vosloo	2009	6	<ul style="list-style-type: none"> • pozitivní afekt; • emoce druhých; • pozitivní emoce; • vlastní emoce; • neverbální emoce; • emocionální řízení.

3.3.2 SHKZ (Subjektivní hodnocení kvality života)

Druhým z použitých dotazníků je nástroj vyvinutý slovenským profesorem Džukou (2014), který je určený pro měření kvality života, pro nějž se vžilo označení Subjektivní hodnocení kvality života (SHKZ).

Dotazník prošel několika předvýzkumy, díky kterým dosáhl dnešní podoby. Byl sestaven z multidimenzionálního modelu významných oblastí kvality života uspořádaného na základě závěru metaanalýzy autorky Kelley-Gillespie (2009). Džuka (2014) nejprve sestavil 36 položkový dotazník, ve kterém bylo šest hodnocených oblastí reprezentováno každá 6 položkami. Jednalo se o oblast: psychickou, fyzickou, sociální, environmentální, kognitivní a spirituální. Dotazované osoby hodnotily každou položku ze dvou hledisek, jak na stupnici nazvané kvalita, tedy jako velmi dobrý – velmi špatný, tak i na stupnici označené jako spokojenost, tedy velmi spokojený – velmi nespokojený s danou oblastí. V rámci předvýzkumu došlo k vyčlenění pouhých tří faktorů, které byly pojmenovány jako psychicko-sociální oblast, kognitivně-spirituální oblast a environmentální oblast. Fyzická oblast nebyla ve zkoumaném souboru adolescentů zastoupená vůbec, což mohlo být způsobeno tím, že pro vývojové období adolescence nesehrává somatická stránka tak významnou úlohu jako by tomu mohlo být např. u seniorů. Při opakovaném potvrzení by to znamenalo, že variabilita počtu významných oblastí se odvíjí od věkové kategorie respondentů. Další možnou příčinou nezastoupení fyzické oblasti může být její nedostatečné pokrytí vhodně zvolenými a naformulovanými položkami (Džuka, 2013).

V další fázi konstruování nástroje došlo k ustálení čtyř významných oblastí subjektivně hodnocené kvality života, kterými jsou: psychosociální oblast, environmentální oblast, kognitivní oblast a fyzická oblast. Autor dospěl k závěru, že vhodnějším řešením u subjektivního hodnocení kvality života je zachování pouze jedné stupnice a to stupnice vyjadřující kvalitu, tedy na škále velmi dobrý – velmi špatný.

Na základě této konečné verze multidimenzionálního modelu byl sestaven dotazník skládající se z 29 položek. Psycho-sociální oblast je sycená 8 položkami a další tři oblasti jsou tvořeny každá 7 položkami. Respondenti odpovídají na jednotlivé položky na škále vyjadřující kvalitu od velmi dobře/velmi dobré (5) – po velmi špatně/velmi špatné (1).

Získaná data lze pak vyhodnocovat těmito třemi způsoby:

- získat celkové skóre v jednotlivých škálách pomocí sčítání skóru pro každou škálu zvlášť;
- získat verbalizovatelnou informaci o kvalitě života skupiny osob v příslušné oblasti na stupnici velmi dobrá až velmi špatná pomocí vydělení celkového skóru škály počtem položek, které škálu tvoří;
- porovnat pomocí převodu průměrného skóre na standardizované skóre vypočítanou hodnotu skupiny osob s normativním rozpětím pro subjektivně hodnocenou kvalitu života pro západní kulturu, která činí 70-80 bodů (Džuka, 2014).

Dotazník byl ve výzkumu použit na základě písemného souhlasu samotného autora dotazníku profesora Džuky. Ze slovenského originálu byl do češtiny přeložen autorkou této práce po konzultaci s autorem dotazníku profesorem Džukou.

3.4 Prezentace výsledků výzkumu

Na základě námi stanovených cílů a hypotéz byly ve statistickém programu PSPP (obdoba programu SPSS) provedeny výpočty aritmetických průměrů, směrodatných odchylek, Kolmogorov-Smirnovova testu, t-testů, faktorové analýzy a Pearsonova korelačního koeficientu pro zjištění údajů potřebných k interpretaci výsledků.

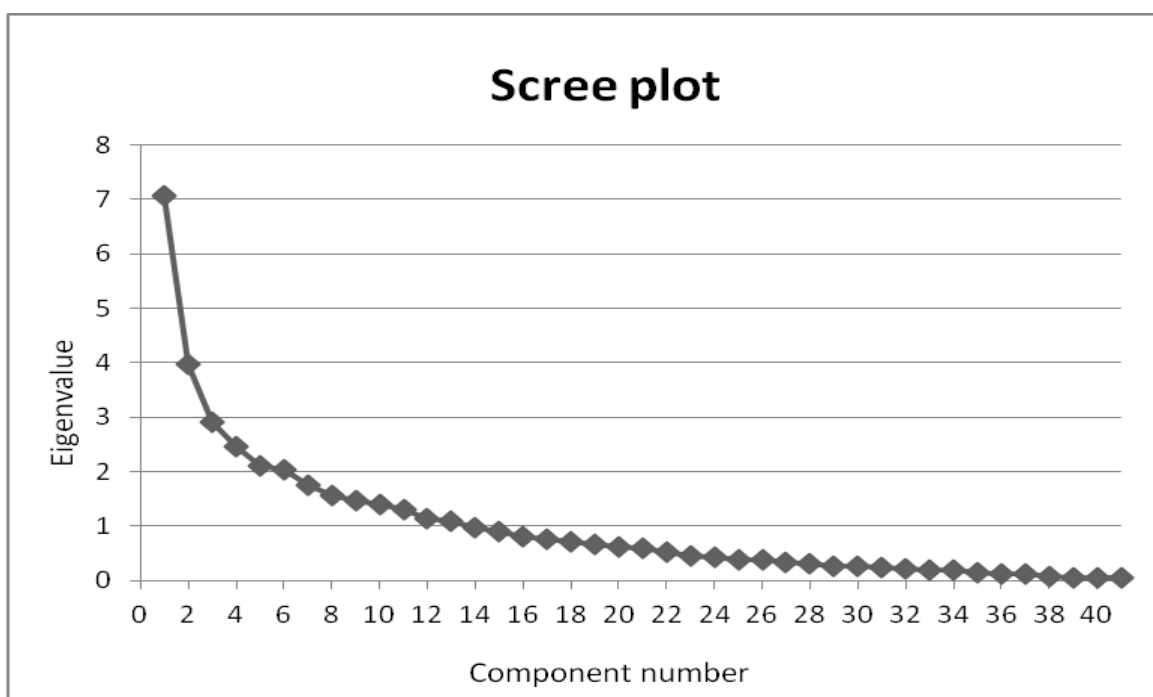
Data získaná pomocí dotazníku SEIS měřícího emoční inteligenci jako rys, nemají předem pevně stanovené faktory. Ty se odvozují až z konkrétních dat pomocí faktorové analýzy. Pro stanovení počtů faktorů a jejich pojmenování jsme vycházeli z již uskutečněných výzkumů. Austinová et al. (2004), kteří pracovali s již rozšířenou 41 - položkovou verzí dotazníku SEIS, se přiklání k tří-faktorovému zastoupení rysové emoční inteligence. Čtvrtý faktor, se kterým se operovalo v původní 33 položkové verzi, vykazoval dle nich často slabé zastoupení, proto došlo k jeho vyřazení.

Původním teoretickým podkladem pro vznik nástroje SEIS byl model emoční inteligence jako schopnosti autorů Saloveye a Mayera z roku 1990, který obsahoval také tři základní faktory, ze kterých odvozovali další podkategorie. Značná část autorů tedy tíhne k tří-faktorovému zastoupení emoční inteligence jako rysu měřené pomocí dotazníku SEIS.

Přístupy různých autorů však vykazují mírné odlišnosti v otázce pojmenování jednotlivých faktorů.

Následující údaje nabízejí odpovědi na dílčí cíl C₁. Na základě průběhu sutinového grafu (viz. obrázek č. 1) je odvození počtu faktorů ze získaných dat nejasné a sporné, protože nad ne zcela zřetelným zalomením křivky jsou vyčleněny 3 nebo i 4 faktory s eigenvalue větší než 1. My jsme se na základě údajů z předchozích výzkumů rozhodli pro třífaktorové zastoupení dotazníku SEIS, k němuž jsme dospěli prostřednictvím faktorové analýzy provedené metodou hlavních komponent s rotací varimax.

Obrázek č. 1: Stanovení počtu faktorů dotazníku SEIS dle průběhu sutinového grafu

V tabulce č. 8 je zachycená míra sycení jednotlivých faktorů prostřednictvím položek dotazníku SEIS.

Tabulka č. 8: Faktorová analýza SEIS - sycení faktorů

Položky SEIS	Faktor		
	I	II	III
SEIS_1	,42	,34	-,12
SEIS_2	,10	,50	,04
SEIS_3	,61	,02	,19
SEIS_4	,22	-,03	,55
SEIS_5	,15	,22	-,18
SEIS_6	,64	,04	,15
SEIS_7	-,16	,49	,12
SEIS_8	,57	-,12	-,02
SEIS_9	-,22	,56	,46
SEIS_10	,11	,01	,65
SEIS_11	,18	,40	-,18
SEIS_12	,48	,17	,22
SEIS_13	,26	-,22	,27
SEIS_14	,32	-,03	,13
SEIS_15	,18	,46	-,18
SEIS_16	-,03	,46	,03
SEIS_17	,77	,17	,19
SEIS_18	-,06	,48	,12
SEIS_19	,10	,19	-,04
SEIS_20	,21	-,14	,31
SEIS_21	-,04	,48	,36
SEIS_22	,79	,11	,21
SEIS_23	,15	,15	,63
SEIS_24	,45	,09	,14
SEIS_25	,24	,20	,75
SEIS_26	,55	,03	-,15
SEIS_27	,52	,42	-,15
SEIS_28	,56	-,07	,37
SEIS_29	,01	,35	,09
SEIS_30	,23	,28	-,08
SEIS_31	,42	,43	,00
SEIS_32	-,02	,57	-,12
SEIS_33	-,19	,51	,35
SEIS_34	,06	-,06	,67
SEIS_35	,70	,04	,19
SEIS_36	,06	,53	-,03
SEIS_37	,12	,53	-,04
SEIS_38	,11	,65	,15
SEIS_39	,32	,12	,25
SEIS_40	,71	-,09	,04
SEIS_41	,54	,13	-,06

Pozn.: Tučným písmem je označeno sycení faktoru nad hodnotou 0,40.

V případě výzkumu autorky Austinové et al. (2004) tři faktory vysvětlovaly 31% celkového rozptylu. V případě této studie interpretují naše tři faktory 34% celkového rozptylu, což je zachyceno v tabulce č. 9.

Tabulka č. 9: Faktorová analýza SEIS - míra vlastní hodnoty

Faktor	Celkem	% rozptylu	Kumulativní %
I.	6,05	14,76	14,76
II.	4,44	10,83	25,58
III.	3,47	8,45	34,04

Následně po vygenerování faktorů byla provedená korelace mezi jednotlivými položkami tvořícími konkrétní faktor. Po vyřazení položek korelujících s ostatními položkami různě a po zhodnocení možností následné psychologické interpretace došlo k vyčlenění konečné struktury rysové emoční inteligence skládající se ze tří faktorů, které uvádíme níže společně s položkami, jež ho tvoří. Pojmenování jednotlivých faktorů bylo zvoleno podle obsahu položek, které daný faktor sytí a dle údajů z dřívějších studií zabývajících se problematikou struktury rysové emoční inteligence měřené pomocí SEIS.

Faktor I. – **Porozumění emocím vlastním a druhých** (*dále jen jako SEIS_POR*) je tvořen těmito položkami:

- (1.) – Rozeznám, kdy můžu říct druhým o svých osobních problémech.;
- (6.) – Pokládám za těžké porozumět tomu, co neverbálně (mimikou, gesty apod.) vyjadřují jiní lidé.; *)
- (8.) – Někdy nevím posoudit, jestli člověk, se kterým mluvím, hovoří vážně nebo žertuje.; *)
- (17.) – Dost často nesprávně chápu, co se odehrává v sociálních situacích.; *)
- (22.) – Mám sklon nesprávně chápat výrazy tváře jiných lidí.; *)
- (27.) – Lehce rozpoznám emoce, které prožívám.;
- (28.) – Lidé mi říkají, že se se mnou těžko mluví.; *)
- (40.) – Je pro mě nelehké porozumět, proč se lidi cítí právě tak, jak se cítí.; *)
- (41.) – Pokládám za těžké vytvářet blízká přátelství. *)

Faktor II. – Regulace emocí vlastních a druhých (*dále jen jako SEIS_REG*) se skládá z těchto položek:

- (2.) – Když se setkávám s překážkami, připomenu si, jak jsem čelil/a podobným těžkostem a překonal/a jsem je.; *)
- (7.) – Některé z důležitých událostí mého života mě vedly k přehodnocení, co je a co není důležité.; *)
- (15.) – Když prožívám pozitivní cit, vím, jak si ho udržet co nejdéle.; *)
- (16.) – Zařizuji události tak, aby dělaly radost jiným.;
- (18.) – Vyhledávám aktivity, které mě dělají šťastným/šťastnou.; *)
- (21.) – Když jsem pozitivně naladě/a, je pro mě lehké řešit problémy.; *)
- (32.) – Když mi někdo vypráví o důležité události ze svého života, většinou se cítím tak, jako kdybych událost prožil/a sám/sama.;
- (33.) – Když cítím změnu prožívaných emocí, napadají mě nové myšlenky.; *)
- (37.) – Pomáhám lidem, aby se cítili lépe, když jsou na tom špatně.; *)
- (38.) – Využívám dobrého naladění, které mi pomáhá při boji s překážkami. *)

Faktor III. – Využití emocí při řešení problémů a v myšlení (*dále jen jako SEIS_VYU*) zahrnuje tyto položky:

- (4.) – Moje nálada má malý vliv na to, jak řeším problémy.; *)
- (10.) – Emoce nemají velký vliv na kvalitu mého života.; *)
- (23.) – Nevěřím, že mé emoce mi pomáhají při zrodu nových nápadů.; *)
- (25.) – Nemyslím si, že mi pozitivní nálada pomůže při hledání nových myšlenek.;
- (34.) – Emoce nehrají podstatnou roli v tom, jak řeším problémy. *)

*Pozn.: *) jsou označeny položky, které spoluvytvářely daný faktor i v případě výzkumu Austinové et al. (2004).*

V následující tabulce (č. 10) jsou seřazeny položky tvořící konkrétní faktor sestupně podle hodnoty sycení.

Tabulka č. 10: Položky tvořící konkrétní faktor - sestupně dle hodnoty sycení

Faktor I		Faktor II		Faktor III	
číslo	hodnota	číslo	hodnota	číslo	hodnota
22.	,79	38.	,65	25.	,75
17.	,77	32.	,57	34.	,67
40.	,71	37.	,53	10.	,65
6.	,64	33.	,51	23.	,63
8.	,57	2.	,50	4.	,55
28.	,56	7.	,49	x	x
41.	,54	18.	,48	x	x
27.	,52	21.	,48	x	x
1.	,42	15.	,46	x	x
x	x	16.	,46	x	x

V tabulkách č. 11 a 12 jsou zobrazeny hodnoty Cronbachova koeficientu α ve 41 - položkové verzi dotazníku SEIS naměřené ve výzkumu autorky Austinové a kol. (2004) a v našem výzkumu.

Tabulka č. 11: Hodnoty Cronbachova koeficientu α pro SEIS - Austinová et al. (2004)

Faktory SEIS	Austinová et al. (2004)
I. Porozumění emocím	,76
II. Regulace emocí	,78
III. Využití emocí v myšlení a jednání	,68

Tabulka č. 12: Hodnoty Cronbachova koeficientu α pro SEIS - náš výzkum

Faktory SEIS	Náš výzkum
I. SEIS_POR	,82
II. SEIS_REG	,73
III. SEIS_VYU	,75
Všechny položky (1. až 41.)	,86

Pro získání informací o normalitě rozdělení dat jsme použili Kolmogorov-Smirnovův test.

Tabulka č. 13: Hodnoty Kolmogorov-Smirnovova testu pro SEIS

	N	M	SD	K-S	Sign. ($p < 0,05$)
SEIS_POR	71	32,83	6,27	,99	,28
SEIS_REG	71	38,46	5,00	,62	,84
SEIS_VYU	71	17,75	4,27	1,09	,17
SEIS_SUM	71	148,27	16,68	1,08	,18

Z tabulky vyplývá, že data získaná pomocí dotazníku SEIS odpovídají normálnímu rozdělení, proto k jejich další analýze mohou být uplatňovány parametrické testy.

V následující tabulce jsou uvedeny hodnoty pro celkovou úroveň emoční inteligence.

Tabulka č. 14: Deskriptivní statistika pro celkovou úroveň SEIS

	N	M	SD	Minimum	Maximum
SUM_SEIS	71	148,27	16,68	85,00	181,00

Legenda k tabulce č. 14: SUM_SEIS = celková úroveň emoční inteligence, N = počet respondentů, M = aritmetický průměr, SD = směrodatná odchylka,

Z tabulky vyplývá, že nejnižší naměřenou hodnotou emoční inteligence je 85 bodů, nejvyššího skóre bylo dosaženo se 181 body. Aritmetický průměr celkové úrovně emoční inteligence v rámci tohoto výzkumného souboru činí 148,27 bodů.

Následující tabulka (č. 15) uvádí rozdíly v celkové úrovni emoční inteligence z hlediska pohlaví, což nám poskytuje odpověď na dílčí cíl C₂.

Tabulka č. 15: Rozdíly v celkové úrovni emoční inteligence - pohlaví

	Pohlaví	N	M	SD	T-test	Sign. (p<0,05)
SUM_SEIS	Muži	26	143,12	12,95	-2,02	,05
	Ženy	45	151,24	17,97		

Legenda k tabulce č. 15: SUM_SEIS = celková úroveň emoční inteligence, N = počet respondentů, M = aritmetický průměr, SD = směrodatná odchylka, Sign. = statistická signifikance

Z tabulky č. 15 vyplývá, že v celkové úrovni emoční inteligence jako rysu měřené pomocí dotazníku SEIS nebyl zaznamenán statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami. Naměřenou signifikanci t-testu (0,05) lze sice považovat za hraniční, ale ještě ne za statisticky významnou, protože hodnota p není menší než 0,05. Při srovnání aritmetických průměru celkové emoční inteligence dosáhly ženy vyššího skóre v porovnání s muži.

V tabulce níže (č. 16) jsou uvedeny rozdíly mezi pohlavími v jednotlivých faktorech emoční inteligence, což nám podává odpověď na otázku týkající se dílčího cíle C₃.

Tabulka č. 16: Rozdíly ve faktorech emoční inteligence - pohlaví

Faktory SEIS	Pohlaví	N	M	SD	T-test	Sign. (p<0,05)
SEIS_POR	muži	26	31,69	6,93	-1,17	,25
	ženy	45	33,49	5,84		
SEIS_REG	muži	26	38,08	4,55	-,49	,62
	ženy	45	38,69	5,27		
SEIS_VYU	muži	26	16,19	4,20	-2,41	,02
	ženy	45	18,64	4,08		

Legenda k tabulce č. 16: SEIS_POR = Porozumění emocím vlastním i druhých, SEIS_REG = Regulace emocí vlastních i druhých, SEIS_VYU = využití emocí při řešení problémů a v myšlení

Z údajů v tabulce vyplývá, že nebyl nalezen statisticky významný rozdíl mezi pohlavími ve faktoru emoční inteligence nazvaném Porozumění emocím vlastním a druhých a Regulace emocí vlastních a druhých. Ve faktoru Využití emocí při řešení problému a v myšlení došlo k nalezení statisticky významného rozdílu na 5% hladině významnosti ve prospěch žen.

V následující tabulce jsou uvedeny hodnoty Cronbachova koeficientu α pro jednotlivé škály dotazníku SHKZ. Pro srovnání jsou zaznamenány hodnoty dosažené ve studii Džuky (2014) i hodnoty získané v našem výzkumu, jež obecně svědčí pro uspokojivou vnitřní konzistenci jednotlivých škál dotazníku SHKZ.

Tabulka č. 17: Hodnoty Cronbachova koeficientu α pro škály SHKZ

Škála dotazníku SHKZ	Výzkum Džuky	Náš výzkum
PS	,81	,91
EN	,78	,74
KO	,79	,82
FY	,83	,85

Legenda k tabulce č. 17: PS = psycho-sociální škála, EN = environmentální škála, KO = kognitivní škála, FY = fyzická škála

Džuka (2014) ovšem podotýká, že při stanovení koeficientu vnitřní konzistence se musí pracovat s dostatečně velkým výzkumným souborem, který by měl čítat alespoň 100 jedinců. Velikost souboru v případě naší studie ($N = 71$) je tedy pro hodnocení vnitřní konzistence dle Džuky (2014) neadekvátní. Z hlediska velikosti koeficientů vnitřní konzistence jsou dosažené hodnoty u psycho-sociální škály v našem výzkumu vynikající, u environmentální škály adekvátní a v případě kognitivní a fyzické škály lze vnitřní konzistenci považovat za dobrou.

V následující tabulce (č. 18) jsou uvedeny hodnoty průměrného skóru získaného v jednotlivých škálách dotazníku SHKZ v rámci našeho výzkumu v porovnání se studií Džuky (2014) a s rozlišením pohlaví, což nám nabízí odpověď na dílčí cíl C₄.

Tabulka č. 18: Průměrné skóre - škály SHKZ

	SHKZ_PS		SHKZ_EN		SHKZ_KO		SHKZ_FY		Celkem	
	My	Dž.	My	Dž.	My	Dž.	My	Dž.	My	Dž.
Pohlaví										
Muži	3,73	3,92	3,52	4,04	3,64	3,87	3,52	3,83	3,60	3,92
Ženy	3,92	4,01	3,84	4,07	3,69	3,80	3,68	3,62	3,78	3,88
Celkem	3,83	3,97	3,68	4,01	3,67	3,84	3,60	3,73	3,69	3,90

Pozn.: Tučně jsou vyznačeny celkové průměrné skóre jednotlivých škál SHKZ v našem výzkumu.

Dle manuálu k vyhodnocení dotazníku SHKZ (Džuka, 2014) lze dosažení průměrného skóre v rozpětí 3,5 – 5 verbálně interpretovat tak, že kvalita života zkoumaných osob je dobrá až velmi dobrá, což platí i v případě výsledků získaných v rámci našeho výzkumu, kdy ve všech škálách bylo dosaženo celkového průměrného skóre nad 3,5; v rozmezí 3,60 – 3,83.

Největší míra subjektivně hodnocené kvality života byla zaznamenána v psycho-sociální oblasti, naopak nejnižší hodnoty v oblasti fyzické. Ve všech oblastech kvality života hodnotí dle srovnání průměrného skóru pozitivněji ženy, což se v případě výzkumu Džuky (2014) potvrdilo jen ve dvou oblastech – v psycho-sociální a environmentální. Naopak v kognitivní a fyzické oblasti dosáhli u Džuky (2014) vyššího průměrného skóru muži.

Při mezipohlavním srovnání celkového průměrného skóru všech škál dosáhly v našem výzkumu vyššího celkového průměrného skóru ženy (3,78) oproti mužům (3,60). Ve studii Džuky (2014) významněji v celkovém průměrném skóru skórovali muži (3,92) oproti ženám (3,88). Při srovnání všech průměrných skóru mezi našim výzkumem a studií Džuky (2014) bylo dosaženo ve všech oblastech vyššího průměrného skóru v případě výzkumu Džuky (2014) kromě fyzické oblasti u žen, ve které vyššího skóru dosáhly ženy v naší studii.

V následující tabulce jsou zaznamenány hodnoty standardizovaného skóru získaného z průměrného skóru pomocí vzorce $(X - k^{\min} / k^{\max} - k^{\min}) \cdot 100$, kde za X je dosazená hodnota průměrného skóru dosaženého v jednotlivých oblastech/škálách dotazníku SHKZ v porovnání se výzkumem Džuky (2014). Džuka (2014) uvádí, že podle Manuálu PWI

(International Wellbeing Group, 2006) hodnoty ležící v pásmu 70-80 bodů jsou považovány za normativní rozpětí subjektivně hodnocené kvality života pro západní kulturu. Výsledky prezentované v tabulce níže nám poskytují odpověď na dílčí cíl C₅.

Tabulka č. 19: Standardizované skóre - škály SHKZ

	SHKZ_PS		SHKZ_EN		SHKZ_KO		SHKZ_FY		Celkem	
	My	Dž.	My	Dž.	My	Dž.	My	Dž.	My	Dž.
Muži	68	73	63	76	66	72	63	71	65	73
Ženy	73	75	71	77	67	70	67	66	70	72
Celkem	71	74	67	76	67	71	65	69	68	73

Pozn.: Tučně jsou vyznačeny hodnoty v normativním rozpětí, tedy v rozmezí 70-80 bodů.

Z výše uvedeného vyplývá, že při srovnání získaných hodnot standardizovaného skóru s normativním rozpětím pro západní kulturu je kvalita života výzkumného souboru v psycho-sociální oblasti průměrná, v ostatních oblastech spíše mírně podprůměrná. V hodnocení všech škál dosáhly vyššího celkového průměrného skóru ženy (70) v porovnání s muži.

V následující tabulce jsou uvedeny hodnoty Kolmogorov-Smirnovova testu pro normální rozdělení dat v jednotlivých škálách dotazníku SHKZ.

Tabulka č. 20: Hodnoty Kolmogorov-Smirnovova testu pro SHKZ

	N	M	SD	K-S	Sign. (p<0,05)
SHKZ_PS	71	30,77	4,99	1,32	,05
SHKZ_EN	71	26,04	4,04	1,09	,17
SHKZ_KO	71	25,72	3,86	1,16	,12
SHKZ_FY	71	25,34	4,00	1,32	,05

Z tabulky je zřejmé, že všechny škály SHKZ odpovídají normálnímu rozdělení. Ačkoli psycho-sociální a fyzická škála vykazují hraniční hodnotu signifikance (0,05), ještě stále nehovoříme o statistické významnosti, protože p-hodnota není menší než 0,05.

V následující tabulce jsou znázorněny výsledky jednotlivých škál dotazníku SHKZ z hlediska příslušnosti k pohlaví, což koresponduje s odpovědi na dílčí cíl C₆.

Tabulka č. 21: Rozdíly ve faktorech SHKZ - pohlaví

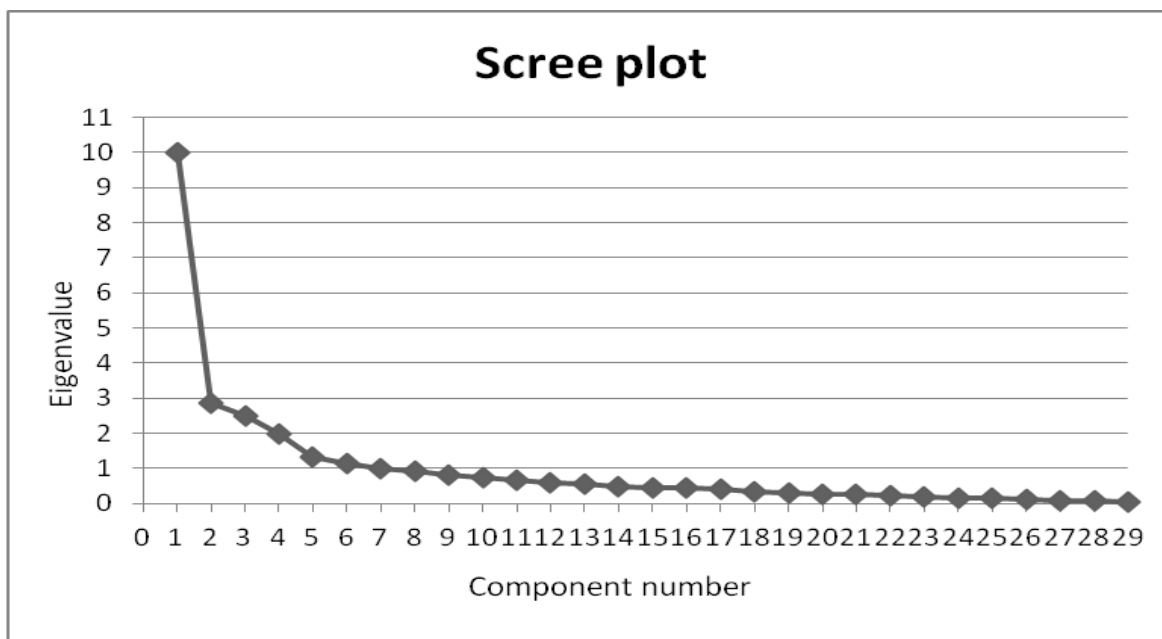
Škála SHKZ	Pohlaví	N	M	SD	T-test	Sign. (p<0,05)
PS	Muži	26	29,81	6,06	-1,25	,22
	Ženy	45	31,33	4,23		
EN	Muži	26	24,62	4,45	-2,33	,02
	Ženy	45	26,87	3,57		
KO	Muži	26	25,50	4,03	-,36	,72
	Ženy	45	25,84	3,79		
FY	Muži	26	24,65	4,66	-1,10	,28
	Ženy	45	25,73	3,57		

Z tabulky vyplývá, že statisticky významný rozdíl na 5% hladině významnosti byl mezi muži a ženami v subjektivně hodnocené kvalitě života zaznamenán pouze u škály označované jako environmentální a to ve prospěch žen. Ve zbývajících oblastech subjektivně hodnocené kvality života se z hlediska příslušnosti k pohlaví nepovedlo potvrdit statistický významný rozdíl.

Pro zjištění, zda i z dat získaných v našem výzkumu pomocí dotazníku SHKZ se povede vyčlenit stejný počet škál, a zda tyto škály budou zastoupené stejnými položkami jako je tomu v Džukově studii z roku 2014, na jejímž základě byl sestaven dotazník SHKZ, jsme použili faktorovou analýzu. Na základě zhodnocení průběhu sutinového grafu došlo k celkem jednoznačnému vygenerování čtyř faktorů nad zalomením křivky, což odpovídá

strukturu subjektivně hodnocené kvality života v konečné podobě dle výzkumu Džuky (2014).

Obrázek č. 2: Stanovení počtu faktorů dotazníku SHKZ dle průběhu sutinového grafu

V Džukově studii čtyři faktory odpovídají 44% celkové variance. Čtyři faktory v našem výzkumu interpretují téměř 60% celkového rozptylu, což je zachyceno v následující tabulce. Údaje v následujících dvou tabulkách nám představují odpověď vztahující se k dílčímu cíli C₇.

Tabulka č. 22: Faktorová analýza SHKZ - míra vlastní hodnoty

Faktor	Celkem	% rozptylu	Kumulativní % rozptylu
I.	4,25	14,64	14,64
II.	3,17	10,94	25,59
III.	4,78	16,47	42,06
IV.	5,14	17,72	59,78

Z faktorové analýzy vyplynulo následující sycení faktorů prostřednictvím jednotlivých položek.

Tabulka č. 23: Faktorová analýza SHKZ - sycení faktorů

Položky SHKZ	Faktor			
	I	II	III	IV
SHKZ_1	,16	,08	,39	,72
SHKZ_2	,63	,10	,14	,47
SHKZ_3	,12	-,10	-,08	,70
SHKZ_4	,56	,26	,43	-,04
SHKZ_5	,22	,49	,21	,53
SHKZ_6	,19	,16	,44	,60
SHKZ_7	,31	,36	,39	,19
SHKZ_8	,12	,07	,13	,70
SHKZ_9	-,40	-,21	,68	,16
SHKZ_10	,23	,19	,32	,70
SHKZ_11	,74	-,15	,08	,11
SHKZ_12	-,15	,22	,18	,66
SHKZ_13	,30	-,09	,64	,16
SHKZ_14	,35	,25	,50	,46
SHKZ_15	,69	,13	,19	,35
SHKZ_16	,06	,78	-,04	,18
SHKZ_17	,31	,14	,59	,21
SHKZ_18	,28	,28	,06	,65
SHKZ_19	,65	,33	,14	-,03
SHKZ_20	-,08	,70	,15	,26
SHKZ_21	,18	,01	,84	,12
SHKZ_22	,14	,26	,62	,48
SHKZ_23	,78	-,05	,20	,06
SHKZ_24	,11	,73	,11	-,16
SHKZ_25	,11	,15	,59	,03
SHKZ_26	-,01	,29	,48	,49
SHKZ_27	,69	-,06	,18	,46
SHKZ_28	-,01	,64	-,11	,31
SHKZ_29	,24	-,09	,73	,16

Pozn.: Tučným písmem je označeno sycení faktoru nad hodnotou 0,40.

Na základě zhodnocení interkorelační matice v rámci položek sytících jednotlivé faktory a zvážení možností psychologické interpretace jsme zaznamenali mezi našim a Džukovým (2014) zařazením položek k jednotlivým faktorům nejzřetelnější rozdíl v psychosociální oblasti, do které byly v našem výzkumu na základě faktorové analýzy zaneseny tři položky, které v Džukově pojetí spadají do environmentální oblasti. Jedná se o tyto položky hodnocené na kontinuu od velmi dobré/velmi dobře až po velmi špatné/velmi špatně.

- „Bydlení mám...“
- „Podmínky pro vlastní soukromí mám...“
- „Můj pocit bezpečí tam kde žiji, je...“

Položka „Můj fyzický vzhled je“, která se v Džukově pojetí řadí do fyzické oblasti, nesytla v našem výzkumu dostatečně žádný faktor (nad hodnotu 0,40), proto nebyla do struktury subjektivně hodnocené kvality života zařazená vůbec.

V ostatních případech faktorové zastoupení dotazníku SHKZ odpovídá struktuře nástroje SHKZ dle Džuky z roku 2014.

V následující tabulce jsou uvedeny hodnoty Pearsonova korelačního koeficientu mezi celkovou úrovní emoční inteligence a jednotlivými oblastmi/škálami subjektivně hodnocené kvality života.

Tabulka č. 24: Korelační analýza mezi celkovou úrovní SEIS a škálami SHKZ

p<0,05	SHKZ_PS	SHKZ_EN	SHKZ_KO	SHKZ_FY
SUM_SEIS	,61	,30	,60	,52
	p = ,00	p = ,01	p = ,00	p = ,00

Legenda k tabulce č. 24: SUM_SEIS = celková úroveň emoční inteligence, SHKZ_PS = psychosociální škála subjektivně hodnocené kvality života, SHKZ_EN = environmentální škála subjektivně hodnocené kvality života, SHKZ_KO = kognitivní škála subjektivně hodnocené kvality života, SHKZ_FY = fyzická škála subjektivně hodnocené kvality života

Z výsledků je zjevné, že celková úroveň rysové emoční inteligence souvisí s tím, jak jedinci hodnotí jednotlivé oblasti kvality života. Statisticky významný a zároveň nejsilnější vztah byl zjištěn mezi celkovou úrovní emoční inteligence a psychosociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života, dále pak mezi celkovou úrovní emoční inteligence a kognitivní oblasti kvality života. I mezi celkovou úrovní emoční inteligence a fyzickou oblastí subjektivně hodnocené kvality života byl zjištěn velmi silný vztah. Středně silný, i když rovněž statisticky významný vztah byl prokázán mezi environmentální oblastí subjektivně hodnocené kvality života a celkovou úrovní emoční inteligence.

Následující tabulka je pro náš výzkum zcela stěžejní, protože jsou v ní zachyceny údaje vážící se k hlavnímu cíli práce, tedy odpovídající na otázku o vzájemných souvislostech mezi oběma zkoumanými konstrukty, tzn. mezi jednotlivými škálami subjektivně hodnocené kvality života a jednotlivými faktory rysové emoční inteligence.

Tabulka č. 25: Korelační analýza mezi faktory SEIS a škálami SHKZ

p<0,05	SEIS_POR	SEIS_REG	SEIS_VYU
SHKZ_PS	,62	,23	,32
	p = ,00	p = ,05	p = ,01
SHKZ_EN	,21	,08	,40
	p = ,08	p = ,52	p = ,00
SHKZ_KO	,51	,30	,24
	p = ,00	p = ,01	p = ,05
SHKZ_FY	,47	,18	,29
	p = ,00	p = ,13	p = ,01

Legenda k tabulce č. 25: SHKZ_PS = psychosociální oblast, SHKZ_EN = environmentální oblast, SHKZ_KO = kognitivní oblast, SHKZ_FY = fyzická oblast, SEIS_POR = porozumění emocím vlastním a druhých, SEIS_REG = regulace emocí vlastních a druhých, SEIS_VYU = využití emocí při řešení problémů a v myšlení

Z výše uvedených údajů vyplývá, že jednotlivé faktory rysové emoční inteligence a jednotlivé škály subjektivně hodnocené kvality života spolu souvisí a to především mezi faktorem Porozumění emocím a jednotlivými škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě škály environmentální a dále pak mezi faktorem Využití emocí a jednotlivými škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě kognitivní škály. V nejmenší míře souvisí subjektivně hodnocená kvalita života s faktorem Regulace emocí, pozitivní statisticky významný vztah se u ní prokázal pouze v souvislosti s kognitivní škálou.

3.5 Vyhodnocení platnosti hypotéz

H₁: Existuje souvislost mezi některými faktory rysové emoční inteligence a některými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života.

Hypotézu H₁ na základě výsledků uvedených v tabulce č. 25 **přijímáme**, protože se povedlo potvrdit souvislost mezi faktorem Porozumění emocím a jednotlivými škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě škály environmentální a dále pak mezi faktorem Využití emocí a jednotlivými škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě kognitivní škály. I mezi faktorem Regulace emocí se potvrdil statisticky významný vztah s kognitivní škálou.

H₂: Existuje souvislost mezi některými faktory emoční inteligence jako rysu a psycho-sociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života.

Na základě výsledků dosažených pomocí Pearsonovy korelace (viz. tabulka č. 25) hypotézu H₂ **přijímáme**, protože se povedlo potvrdit korelace psycho-sociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života měřené pomocí SHKZ a faktorem Porozumění emocím a Využití emocí při řešení problémů a v myšlení.

H₃: Existuje souvislost mezi celkovou úrovní emoční inteligence a některými oblastmi subjektivně hodnocené kvality života.

Hypotézu H₃ na základě výsledků uvedených v tabulce č. 24 rovněž **přijímáme**, protože se pomocí Pearsonovy korelace potvrdil vztah mezi celkovou úrovní emoční inteligence a všemi oblastmi subjektivně hodnocené kvality života. Nejsilnější vztah byl prokázán mezi celkovou úrovní emoční inteligence a psycho-sociální a kognitivní oblasti subjektivně hodnocené kvality života.

H₄: Ženy a muži se mezi sebou statisticky významně neliší v úrovni celkové rysové emoční inteligence.

Hypotézu H₄ na základě výsledků t-testu (viz. Tabulka č. 15) **přijímáme**, protože se nepotvrdil statisticky významný rozdíl v celkovém skóru emoční inteligence mezi pohlavími.

H₅: Ženy dosahují vyšší úrovně rysové emoční inteligence v alespoň jednom faktoru rysové emoční inteligence oproti mužům.

Hypotézu H₅ **přijímáme**, protože se potvrdil statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami v jednom faktoru rysové emoční inteligence nazvaném Využití emocí při řešení problémů a v myšlení.

H₆: Ženy statisticky významněji skórují v psycho-sociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života oproti mužům.

Hypotézu H₆ **zamítáme**, protože se nepovedlo potvrdit statistický významný rozdíl v psycho-sociální oblasti subjektivně hodnocené kvality života ve prospěch žen. Ačkoli ženy převažují nad muži v průměru dosaženém v rámci psycho-sociální škály (ženy: M=31,33; muži: M=29,81), nejedná se o statisticky významný rozdíl.

H₇: Muži statisticky významněji skórují ve fyzické oblasti subjektivně hodnocené kvality života v porovnání s ženami.

Na základě výsledků uvedených v tabulce č. 21 **zamítáme** hypotézu H₇, protože se nepotvrdil statisticky významný rozdíl ve fyzické oblasti subjektivně hodnocené kvality života mezi pohlavími (signifikance t-testu=0,28), ačkoli byl zaznamenán nepatrný rozdíl v průměrech, kdy ženy dosáhly vyššího průměru (M=25,73) ve fyzické oblasti oproti mužům (M=24,65).

3.6 Diskuze

V diskuzi se zaměříme především na tři důležité oblasti. V rámci první oblasti se budeme věnovat nedostatkům výzkumu s důrazem na výzkumný soubor a použité metody. V další části porovnáme námi získané výsledky s výsledky výzkumů zaměřenými na podobné

téma. A v poslední části nastíníme možnosti dalšího využití výsledků a možný směr ubírání se v navazujících výzkumech s podobnými tématy.

Hlavním omezením předkládaného výzkumu je nedostatečná velikost ($N=71$) a nerovnoměrné rozložení výzkumného souboru. Ve výzkumném souboru převažovaly s 63% zastoupením ženy. Nepovedlo se zajistit stejný počet osob obou pohlaví ani dostatečně početný soubor. Bylo by vhodné oslovit určitou konkrétní skupinu jedinců, např. studující nebo nezaměstnané hromadným způsobem. Získávání respondentů oslovováním každého zvlášť bylo celkem zdlouhavé a časově náročné. Výběr respondentů na základě jejich ochoty a dostupnosti a nedostatečná velikost výzkumného souboru může citelně omezovat zobecňování získaných výsledků na celou populaci mladších dospělých. Rozložení výzkumného souboru z hlediska věku, statusu, osobního stavu a nejvyššího dosaženého vzdělání bylo ještě více nerovnoměrné, proto nebylo do pokročilejších statistických analýz zařazeno vůbec.

Výběr výzkumných metod se jeví jako adekvátní. Pro zjišťování subjektivně hodnocené kvality života byl použit dotazník Subjektivně hodnocená kvalita života od prof. Džuky, který byl pro účely výzkumu přeložen ze slovenštiny do češtiny a pilotně aplikován v českých podmínkách. To považujeme za nesporný přínos, ale současně jsme si vědomi i jistého omezení v zobecňování dat získaných jeho prostřednictvím pro českou populaci. Ačkoli se nedomníváme, že by česká a slovenská populace byla od sebe natolik odlišná, jako by tomu bylo např. v případě srovnání s anglicky mluvícími zeměmi.

Co se týče zjišťování emoční inteligence, byl použit dotazník SEIS, který se řadí k sebepopisným metodám a měří emoční inteligenci jako rys. Ani tento dotazník není standardizován na českou populaci. V našem výzkumu byl použit již provedený pracovní překlad z anglické verze. Pro úplnost pokrytí problematiky emoční inteligence v celé její šíři se domníváme, že by bylo vhodné zařadit k metodám sběru dat ještě i nástroj určený k měření emoční inteligence jako schopnosti. Tím by došlo k praktickému reflektování obou současných tendencí vztahujících se ke studiu emoční inteligence (rysové emoční inteligence a emoční inteligence jako schopnosti) i na poli výzkumu.

Jistou spojitost mezi nástrojem určeným pro subjektivní hodnocení kvality života a sebepopisným dotazníkem SEIS měřícím emoční inteligenci spatřujeme v důrazu na subjekt, resp. na jeho sebevypověď. Rizikem takto strukturovaných nástrojů je možná míra

zkreslení díky fenoménu sociální desirability spočívajícím ve snaze prezentování samého sebe žádoucím způsobem.

Nyní již bude pozornost věnována samotným výsledkům předkládaného výzkumu. Nejprve jsme pracovali s daty získanými pomocí 41 - položkové rozšířené verze dotazníku SEIS měřícího emoční inteligenci jako rys. Jak vyplývá z tabulky č. 7, z této rozšířené verze nástroje SEIS se v rámci různých studií povedlo vyčlenit rozdílný počet faktorů (3, 4, 5 a 6). Na základě našich dat zpracovaných pomocí faktorové analýzy jsme se klonili stejně jako Austinová et al. (2004) rovněž k 3 - faktorové struktuře dotazníku SEIS, ze kterého se vygenerovaly tyto faktory: Porozumění emocím vlastním a druhých (faktor I), Regulace emocí vlastních a druhých (faktor II) a Využití emocí při řešení problému a v myšlení (faktor III). Reliabilita měřená pomocí Cronbachova koeficientu α nabývá v jednotlivých faktorech hodnot: 0,82; 0,73; 0,75. Vzhledem k tomu, že lze dotazník SEIS využít i pro zjištění globální emoční inteligence, provedli jsme výpočet hodnoty vnitřní konzistence i pro všechny položky dotazníku, jež činila 0,86. Jsme si však vědomi toho, že u takto početné škály (41 položek) nemusí být naměřená hodnota vypovídající.

Při srovnání celkové úrovně emoční inteligence mezi pohlavími nedošlo k nalezení statisticky významných rozdílů. Stejně potvrzuje i naše předchozí studie (Sikorová, 2013), ve které se také nepotvrdily statisticky významné rozdíly mezi pohlavími v celkové úrovni emoční inteligence. Tato skutečnost může být zapříčiněná výběrem metodiky měření. Brackett a Mayer (2003) v této souvislosti uvádějí, že při použití výkonových metod významněji skórují ženy, ale v případě rysového pojetí emoční inteligence za použití sebepopisné metodiky nedochází ke zjištění rozdílů mezi pohlavími, což potvrzuje i výzkum Petridese a Furnhama (2000).

K opačnému zjištění dospěli autoři Schutte a kol. (1998), kteří ačkoli ve svém výzkumu aplikovali sebepopisný nástroj, v celkovém skóru emoční inteligence zjistili statisticky významný rozdíl mezi pohlavími ve prospěch žen. K obdobnému výsledku dospěli i autoři Baumgartner a Vasil'ová (2011), kteří ačkoli nezkoumali rozdíly mezi pohlavími přímo v rámci emoční inteligence, ale v příbuzné sociální inteligenci, shledali v ní také statisticky významný rozdíl ve prospěch žen. A protože na základě některých studií (např. Baumgartner, Ištvaníková, 2008; Kentoš, Birknerová, 2011) konstrukty emoční a sociální inteligence vykazují souvislost, můžeme z výsledků získaných o sociální inteligenci zčásti usuzovat i na emoční inteligenci.

Kentoš a Birknerová (2011) se domnívají, že protichůdné výsledky se také mohou odvíjet od velikosti výzkumného souboru. V této souvislosti zmiňují výsledky studie Bar-Ona (1997; in Kentoš, Birknerová, 2011), které nepotvrdili rozdíl mezi pohlavími možná i z toho důvodu, že Bar-On pracoval s podstatně větším souborem (N=3831) v porovnání se studií Baumgartnera a Vasil'ové (2006), jejichž soubor čítal 160 respondentů.

Při porovnání jednotlivých faktorů rysové emoční inteligence nebyly potvrzeny statisticky významné rozdíly mezi pohlavími s výjimkou faktoru Využití emocí při řešení problémů a v myšlení, ve kterém významněji skórovaly ženy. Kentoš a Birknerová (2011) zaznamenali statisticky významné rozdíly mezi pohlavími pouze u aspektu Asertivita a Zvládání stresu ve prospěch mužů. V ostatních aspektech rovněž nedošlo ke zjištění signifikantní rozdílů. Na úrovni faktorů byly ve výzkumu Kentoše a Birknerové (2011) zachyceny rozdíly pouze ve faktoru emoční inteligence nazvaném jako Sebekontrola ve prospěch mužů. Faktor sebekontroly by v našem výzkumu mohl odpovídat faktoru Regulace emocí, v rámci kterého jsme nezaznamenali statisticky významný rozdíl mezi pohlavími, ale při srovnání průměru dosáhly vyšší hodnoty ženy (M=38,67) oproti mužům (M=38,08). Zjištění odpovídá výsledkům naší dřívější studie (Sikorová, 2013), kde ve faktoru Regulace emocí a užití emocí v jednání nebyly rovněž zaznamenány žádné statisticky významné rozdíly, ačkoli při porovnání průměru opět významněji skórovaly ženy. Naše výsledky se jeví být v rozporu s obecně přijímanými tvrzeními, že muži dokážou ve větší míře kontrolovat své pohnutky a tužby (Kentoš, Birknerová, 2011).

Z dat získaných prostřednictvím dotazníku SHKZ měřícího subjektivně hodnocenou kvalitu života, byly nejprve vypočteny průměrné, následně i standardizované skóry a to jak v rámci jednotlivých škál, tak i z hlediska pohlaví. V Džukově výzkumu (2014) dosáhli jedinci ve všech škálách vyššího celkového průměrného skóru, než tomu bylo v případě námi prezentovaného výzkumu. Výsledek může být ovlivněn nedostatečnou velikostí našeho výzkumného souboru. Přesto celkové průměrné skóry dosažené ve všech škálách v našem výzkumu svědčí pro dobrou až velmi dobrou kvalitu života posuzovaných osob. Nejvyšší průměrný skór byl získán v psycho-sociální škále. Nejnižší byla hodnocená fyzická škála, jejíž průměrné skóre dosáhlo hodnoty pouze 3,60. Při porovnání celkových průměrných skóru mezi pohlavími, dosahují vyšší úrovně ženy s hodnotou 3,78 oproti mužům (3,60). Naproti tomu v Džukově studii (2014) dosáhli vyššího celkového průměrného skóru muži.

Následně byly průměrné skóry převedeny na skóry standardizované. Při srovnání dosažených standardizovaných skóru v jednotlivých škálách s normativním rozpětím podle Manuálu PWI z roku 2006, jež nabývá hodnoty 70 – 80 bodů pro západní populaci jsme dospěli k závěrům, že v našem výzkumu splňuje normativní rozpětí pouze psycho-sociální škála. Ve výzkumu Džuky (2014) bylo dosaženo normativního rozpětí ve všech škálách kromě škály fyzické. V rámci mezipohlavního srovnání výsledků našeho výzkumu dosáhly ženy normativního rozpětí v celkovém skóru a také v psycho-sociální a environmentální oblasti. Muži nevykazují hodnotu normativního rozpětí v žádné testované oblasti kvality života. Zajímavostí je, že pro australskou populaci je normativní rozpětí stanoveno na 73,4 - 76,4 bodů (Džuka, 2014; International Wellbeing Group, 2006).

V jednotlivých škálách SHKZ byl potvrzen statisticky významný rozdíl mezi pohlavími pouze v Environmentální škále, ve které ženy dosahují vyššího skóru. Ve zbývajících škálách SHKZ sice ženy vykazují vyšší aritmetický průměr, ale nejedná se o statisticky významný rozdíl na stanovené 5% hladině významnosti. Hodnoty environmentální škály mohou být zčásti ovlivněny místem, ve kterém docházelo ke sběru dat. Jednalo se o oblast Ostravska a Třinecka, kde je životní prostředí více zatížené průmyslem, což možná lépe reflektují muži, proto tuto oblast hodnotí jako méně příznivou. Překvapující je rovněž výsledek srovnání pohlaví ve fyzické škále, ve které vyššího průměru opět dosahují ženy, ačkoli by se mohlo zdát, že fyzickou oblast budou více akcentovat muži. Džuka (2014) uvádí, že fyzická škála vykazuje větší citlivost k aktuálnímu zdravotnímu stavu jedince, stejně tak jako je tomu v případě psycho-sociální oblasti, kterou jak muži, tak i ženy hodnotí nejvýše (dle průměrů) v porovnání s ostatními škálami.

Pro ověření struktury subjektivně hodnocené kvality života v českých podmínkách jsme přistoupili k provedení faktorové analýzy dat získaných pomocí dotazníku SHKZ. Stejně jako tomu bylo ve studii Džuky (2014), tak i v našem případě došlo k vygenerování čtyř-faktorového zastoupení SHKZ s výjimkou tří položek spadajících do psycho-sociální škály namísto původní environmentální škály a jedné položky, která v originální verzi byla součástí fyzické oblasti, ale z našich analýz byla z důvodu nedostatečného a nejasného sycení vyřazená. Dá se tedy říci, že celkově došlo až na mírné odlišnosti k potvrzení struktury originální verze SHKZ i v českých podmínkách.

Při studiu vztahů obou zkoumaných konstruktů bylo zjištěno, že celková úroveň emoční inteligence vykazuje statisticky významnou souvislost se všemi škálami subjektivně

hodnocené kvality života. Nejsilnější vztah byl nalezen mezi celkovou úrovní emoční inteligence a psycho-sociální oblastí, dále následuje oblast kognitivní, poté oblast fyzická a nejméně, i když také statisticky významně souvisí celková úroveň emoční inteligence s environmentální oblastí, ačkoli i tam došlo k prokázání alespoň středně silné korelace. Z výsledků se tedy dá usuzovat, že s úrovní celkové emoční inteligence pojímané jako rys významně souvisí to, jak budou jedinci subjektivně hodnotit kvalitu svého života v jeho jednotlivých oblastech.

Při zjišťování vztahů mezi jednotlivými faktory/škálami obou konstruktů se statisticky významný vztah zjistil mezi faktorem Porozumění emocím a všemi škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě environmentální škály. Nejsilnější vztah byl prokázán mezi faktorem Porozumění emocím a psycho-sociální škálou s hodnotou Pearsonovy korelace 0,62. S faktorem Využití emocí při řešení problémů a v myšlení souvisí všechny škály subjektivně hodnocené kvality života s výjimkou kognitivní škály, u které se neprokázala statisticky významná souvislost. V nejmenší míře koncept subjektivně hodnocené kvality života souvisí s faktorem Regulace emocí, potvrdil se vztah pouze mezi kognitivní oblastí. Mezi ostatními oblastmi subjektivně hodnocené kvality života a faktorem Regulace emocí se neprokázala statisticky významná souvislost.

Prokázaná souvislost mezi konstruktem rysové emoční inteligence a subjektivně hodnocenou kvalitou života by mohla vést k úvahám o existenci takového rysu osobnosti nebo takového souboru rysů, jež by sehrával roli jak v úrovni rysové emoční inteligence, tak i v tom, jak bude jedinec subjektivně hodnotit kvalitu svého života v jednotlivých oblastech. V této souvislosti je však důležité upozornit na to, že Džuka (2014) se vyhýbá ztotožňování subjektivně hodnocené kvality života s vlastnosti osobnosti. Kvalitu života docela striktně vymezuje jako soubor důležitých oblastí života osoby, ke kterým se sice řadí i její osobní charakteristiky, nikoliv však explicitně, ale spíše implicitně.

Realizované výzkumy na témata, kterým se věnuje naše práce, jsou soustředěny spíše na souvislost emoční inteligence a subjektivní pohody (např. výzkum autorů Schutte, Thorsteinsson, Hine, Foster, Cauchi, Binns z roku 2010) nebo na kvalitu života pojímanou jako zdraví (např. výzkum autorů Luque-Reca, Pulido-Martos, Lopez-Zafra, Augusto-Landa z roku 2015).

Ačkoli jsme si vědomi určitých limitů práce spočívajících především v problematice zobecnitelnosti a využitelnosti získaných dat, přesto se pokusíme nastínit možnosti ubírání dalších navazujících výzkumů na obdobné téma.

Další navazující výzkumy by se mohly pokusit o pokrytí emoční inteligenci komplexně, tzn. ne jenom z pohledu emoční inteligence jako rysu, ale i z pohledu emoční inteligence jako schopnosti. Díky tomu by se mohlo na základě znovupotvrzení rozdílu mezi oběma koncepty emoční inteligence přispět k zavedení označení emocionální sebeúčinnosti pro rysovou emoční inteligenci, tak jak to kvůli rozlišení navrhuji někteří autoři již dříve (viz. Baumgartner, Zacharová, 2011; Pérez, Petrides, Furnham, 2007). Následně by bylo vhodné zjistit, zda emoční inteligence jako schopnost vykazuje rovněž souvislost se subjektivně hodnocenou kvalitou života či nikoli.

Doporučením pro další výzkumy je zaměření se na studium konstruktů emoční inteligence i subjektivně hodnocené kvality života ne jen z hlediska pohlaví, ale i na základě jiných proměnných (vzdělání, osobního stavu, zaměstnání apod.) a v rámci jiných vývojových období.

Řada autorů klade důraz na začlenění technik určených k podpoře rozvoje emocí do běžné výuky (Kaliská, Baková, 2011), protože emoční inteligenci považují za nástroj, který může vést ke zlepšení psychického fungování jedince (Kaliská, Babicová, 2011). Za průnik obou konstruktů, tedy jak emoční inteligence, tak i kvality života by se mohl považovat výrok Golemana (1995), který tvrdí, že emoční inteligence je cestou ke kvalitnějšímu a úspěšnějšímu životu.

3.7 Závěry

Na tomto místě bych chtěla shrnout nejvýznamnější výsledky výzkumu zabývajících se konceptem emoční inteligence a konceptem subjektivně hodnocené kvality života, ke kterým jsme v rámci této práce dospěli.

- Prokázalo se, že koncept rysové emoční inteligence souvisí s konceptem subjektivně hodnocené kvality života v následujících faktorech a škálách:

- faktor Porozumění emocí souvisí se všemi škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě environmentální škály;
 - faktor Využití emocí při řešení problémů a v myšlení souvisí se všemi škálami subjektivně hodnocené kvality života kromě kognitivní škály;
 - faktor Regulace emocí vykazuje vztah pouze s kognitivní oblastí subjektivně hodnocené kvality života.
- Rysová emoční inteligence měřená pomocí rozšířené 41-položkové verze dotazníku SEIS vykazuje z dat získaných v našem výzkumu tří-faktorové zastoupení.
 - V celkové úrovni rysové emoční inteligence nebyly mezi pohlavími nalezeny statisticky významné rozdíly.
 - V jednotlivých faktorech emoční inteligence se neprokázal statisticky významný rozdíl mezi pohlavími kromě faktoru Využití emocí při řešení problému a v myšlení ve prospěch žen.
 - Při srovnání hodnot průměrných skóru dosažených v jednotlivých škálách subjektivně hodnocené kvality života lze hovořit ve všech škálách o tom, že zkoumaní jedinci hodnotí kvalitu svého života jako dobrou až velmi dobrou.
 - Získané standardizované skóry ve všech škálách porovnané s normativním rozpětím stanoveným pro západní kulturu svědčí pro podprůměrnou úroveň subjektivně hodnocené kvality života kromě psychosociální škály, ve které zkoumaní jedinci dosahují hodnoty 71 bodů, což odpovídá normativnímu rozpětí.
 - Statisticky významný rozdíl mezi pohlavími u subjektivně hodnocené kvality života byl potvrzený pouze v případě environmentální škály, v rámci které dosahují vyššího skóru ženy v porovnání s muži.
 - Počet škál a zařazení položek k jednotlivým škálám odpovídá i v naší studii originální verzi dotazníku SHKZ, kromě psycho-sociální škály, do které v našem případě spadají tři položky původně spoluvytvářející environmentální škálu a jedné položky, která byla z důvodu nedostatečného sycení z našeho výzkumu vyřazená zcela.

SOUHRN

Předkládaná diplomová práce si kladla za svůj hlavní cíl zjistit, zda existuje souvislost mezi rysovou emoční inteligencí zjišťovanou pomocí modifikované 41-položkové verze dotazníku SEIS a subjektivně hodnocenou kvalitou života měřenou pomocí metodiky SHKZ.

Teoretická část práce se skládá ze dvou kapitol věnujícím se hlavním tématům práce, tedy emoční inteligenci a kvalitě života. V rámci konceptu emoční inteligence došlo k popsání předpokladů a počátkům jejího vzniku, byly představeny jednotlivé modely emoční inteligence odrážející dva hlavní přístupy k jejímu studiu. Na emoční inteligenci se v současnosti pohlíží z perspektivy dvou paralelně vedle sebe existujících proudů. První z nich chápe emoční inteligenci jako soubor mentálních schopností, tedy jako další typ inteligence vedle inteligence klasické. Druhý vnímá emoční inteligenci jako osobnostní rys manifestující se v typickém způsobu zpracování informací emocionálního charakteru.

Rozdílnost v přístupech ke studiu emoční inteligence se zrcadlí i v metodách, kterými je měřená. Emoční inteligenci jako schopnost měříme pomocí výkonových nástrojů, naproti tomu rysovou emoční inteligenci zjišťujeme na základě sebepopisných, tedy sebehodnotících metod.

Jedno označení emoční inteligence tak v sobě skrývá dva různé významy. Značná část autorů se shoduje na tom, že pojmenování by mělo reflektovat skutečný význam konceptu. Z toho důvodu považují za důležité důsledně rozlišovat, zda se na emoční inteligenci nahlíží jako na schopnost nebo jako na osobnostní rys. Pro emoční inteligenci jako schopnost navrhují zachovat označení emoční inteligence, protože slovo inteligence v názvosloví emoční inteligence splňuje jeho obecně vnímaný význam. Pro emoční inteligenci jako rys doporučují zavedení a ustálení termínu emocionální sebeúčinnost (Baumgartner, Zacharová, 2011) nebo vnímaná osobní emoční účinnost (Pérez, Petrides, Furnham, 2007) či dokonce emocionální sebepůsobnost (Salbot, 2011). Výzkum Baumgartnera a Zacharové (2011) přispěl k potvrzení oprávněnosti rozlišování emoční inteligence jako schopnosti a emoční inteligence jako rysu, protože nebyly zaznamenány statisticky významné souvislosti mezi oběma konstrukty.

Jedna podkapitola práce se zabývá rovněž vymezením emoční inteligence vůči jiným typům inteligence a vzájemnými vztahy mezi jednotlivými typy inteligence. Emoční inteligence se často dává do souvislosti s inteligencí sociální. Výsledky výzkumů Baumgartnera a Ištvánikové (2008) a Kentoše a Birknerové (2011) potvrzují podobnost a vzájemnou blízkost obou konstruktů. Vzájemnou propojenost emoční a sociální inteligence dobře zohledňuje model emocionálně-sociální inteligence Bar-Ona (2005). Naproti tomu ve studii Baumgartnera a Zacharové (2011) nedošlo navzdory předpokladům z předchozích studií k potvrzení souvislosti mezi emoční a sociální inteligencí. Rozdílnost výsledků může vyplývat z dosud nejasného vymezení obou druhů inteligencí.

Vzájemný vztah mezi emoční a sociální inteligencí chápou různí autoři rozdílně. Salovey a Mayer (1990) vnímají emoční inteligenci jako jednu z částí komplexnější sociální inteligence. V opozici k tomuto názoru stojí dvojice autorů Austin a Saklofske (2007), kteří chápou emoční inteligenci jako nadřazený konstrukt, protože v sobě obsahuje jak intrapersonální, tak i interpersonální aspekty. Právě interpersonální aspekty emoční inteligence se mohou v jejich pojetí překrývat se sociální inteligencí.

Druhý hlavním tématem práce je kvalita života, která je opět velice širokým pojmem s nejasným vymezením. Společnými charakteristikami prolínajícími se napříč přístupy ke studiu kvality života jsou její multidimenzionalita (Džuka, 2013) a interdisciplinárnost (Heřmanová, 2012), díky kterým může často docházet k zaměňování pojmů. Džuka (2013) upozorňuje především na zaměňování kvality života s konstruktem subjektivní pohody (subjective well-being) nebo s kvalitou života související se zdravím jedince (Izdenczyová, 2013). Babinčák (2013) si také všímá těchto tendencí, které ale dle něj nejsou ani tak patrné při definování kvality života jako při její aplikaci v oblasti měření. Aby koncept kvality života nebyl nadbytečným a prázdným pojmem, měl by vymezovat něco nového než již existující konstrukty (Babinčák, 2014).

Nástroje měřící kvalitu života se dají rozdělit jednak na generické, jež jsou určeny pro libovolnou skupinu lidí a specifické, které se využívají pro specifickou skupinu osob, např. s nějakým druhem onemocnění apod. (Babinčák, 2013). Dále lze rozlišit dělení podle způsobu dotazování na tradiční odpovídající kvantitativnímu výzkumu s orientací na průměrnou osobu a individualizované vyznačující se snahou přizpůsobit nástroj měření konkrétnímu jedinci, protože se vychází z předpokladu, že jenom jedinec sám ví, co je v jeho životě důležité (Džuka, 2013, 2014).

Podstatné také je to, aby kvalita života nepředstavovala osobnostní charakteristiky, ale aby se vázala k oblastem života, které jí reprezentují (Babinčák, 2014). Pro psychologii by hlavním předmětem zájmu mělo být hodnocení kvality života ze subjektivního pohledu (Džuka, 2012), což je i případ námi prezentovaného výzkumu.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, zda a pokud ano tak v čem (v kterých faktorech a škálách) spolu souvisí rysová emoční inteligence a subjektivně hodnocená kvalita života. Výzkumný soubor byl tvořen 71 jedinci (26 muži a 45 ženami) v období mladé dospělosti ve věkovém rozpětí od 23 do 35 let. Pro měření emoční inteligence jako rysu bylo využito rozšířené 41 - položkové verze nástroje SEIS, který byl modifikován autory Austinové et al. (2004). Dotazník SEIS měřící emoční inteligenci jako rys nemá předem pevně stanoveny faktory, ty se odvozují až z konkrétních získaných dat pomocí faktorové analýzy. Ke zjištění subjektivně hodnocené kvality života byla použita metodika SHKZ autora Džuky (2014). Nástroj SHKZ byl po konzultaci s autorem dotazníku pro účely této studie přeložen do češtiny. Při srovnávání proměnných jsme se zaměřili na testování rozdílu mezi muži a ženami v jednotlivých aspektech obou bádáných konceptů.

Nejprve jsme pomocí faktorové analýzy stanovili jednotlivé faktory vyplývající z dat získaných prostřednictvím dotazníku SEIS. Na základě zhodnocení průběhu sutinového grafu a informací dostupných z dřívějších studií jsme dospěli k tří-faktorovému zastoupení rysově emoční inteligence. Došlo k vyčlenění těchto faktorů: Porozumění emocím vlastním a druhých, Regulace emocí vlastních a druhých a Využití emocí při řešení problému a v myšlení.

Následně jsme také zjišťovali globální rysovou emoční inteligenci, protože k jejímu stanovení se nástroj SEIS považuje za vhodný. V globální úrovni emoční inteligence se nenašly žádné statisticky významné rozdíly mezi pohlavími, což odpovídá zjištěním Bracketta a Mayera (2003), kteří vyzorovali, že při použití sebepopisných metodik nedochází k potvrzení rozdílů mezi muži a ženami.

V jednotlivých faktorech emoční inteligence nebyly naměřeny statisticky významné rozdíly mezi pohlavími s výjimkou faktoru Využití emocí při řešení problému a v myšlení, ve kterém dosáhly statisticky vyšší úrovně ženy.

Z dat získaných pomocí dotazníku SHKZ měřícího subjektivně hodnocenou kvalitu života byly vypočteny pro jednotlivé škály i se zohledněním pohlaví nejprve průměrné a posléze i

standardizované skóry. Hodnoty průměrných skóru dosažené v jednotlivých škálách subjektivně hodnocené kvality života svědčí pro dobrou až velmi dobrou kvalitu života. Standardizovaný skór byl srovnáván s normativním rozpětím stanoveným pro západní civilizaci, které je na základě International Wellbeing Group (2006) určené mezi 70 – 80 body. Normativního rozpětí bylo v naší studii dosaženo pouze ve škále psycho-sociální. Ve zbývajících třech škálách byly naměřeny tyto hodnoty nacházející se mírně pod normou.

Při porovnání mužů a žen v jednotlivých škálách subjektivně hodnocené kvality života nedošlo ke zjištění statisticky významných rozdílů kromě environmentální škály, ve které významněji skórovaly ženy oproti mužům.

Z důvodu adaptace slovenského nástroje SHKZ na české podmínky jsme provedli faktorovou analýzu pro ověření, zda i z našich dat vyplynou stejné škály a totožné zařazení položek do jednotlivých faktorů jako tomu je v případě originální verze dotazníku SHKZ (Džuka, 2014). Na základě průběhu sutinového grafu došlo i v našem případě k vygenerování čtyřech škál se stejným zařazením položek jako je tomu v konečné verzi metodiky SHKZ kromě třech položek původně patřících do environmentální škály, které se ale v našem výzkumu vyčlenily jako součást psycho-sociální škály. Rozdíl mezi originálním zněním dotazníku a našimi výsledky tvoří také jedna položka, která v našem výzkumu dostatečně nesýtla žádnou škálu, proto byla z analýzy vyřazená.

K zjišťování souvislosti mezi jednotlivými faktory emoční inteligence a škálami subjektivně hodnocené kvality života představující hlavní cíl práce byla použita Pearsonova korelace. U psycho-sociální a kognitivní oblasti subjektivně hodnocené kvality života byl prokázán vztah se všemi třemi faktory rysové emoční inteligence. Fyzická oblast souvisí s faktorem Porozumění emocím a Využití emocí a Environmentální oblast souvisí pouze s faktorem Využití emocí.

Omezení výzkumu shledáváme především v nedostatečné velikosti a nerovnoměrném rozložení výzkumného souboru a to hlavně z hlediska pohlaví, ale i na základě dalších proměnných. Za přínos studie lze považovat zjištění souvislostí mezi emoční inteligencí a subjektivně hodnocenou kvalitou života. Vedlejším přínosem je aplikace přeložené slovenské verze dotazníku SHKZ na české podmínky.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for?. *Child development perspectives*, 68-73.
2. Austinová, E. J., Saklofske, D. H., Huang, S. H. S., & McKenney, D. (2004). Measurement of emotional intelligence: testing and cross-validating a modified version of Schutte et al's (1998) measure. *Personality and Individual Differences*, 36(3), 555-562.
3. Austinová, E. J., Saklofske, D. H. (2007). Příliš mnoho typů inteligence? : O podobnostech a rozdílech mezi sociální, praktickou a emoční inteligencí. In R. Schulze & R. D. Roberts, *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
4. Babinčák, P. (2013). Meranie kvality života: analýza prehľadových štúdií vo vybraných databázach. *Československá psychologie*, 57(4), 358-371.
5. Babinčák, P. (2014). Kritériá pre meranie kvality života v psychológii a ich aplikácia prostredníctvom rozdielového modelu kvality života. *Psychologie pro praxi*, (1-2), 77-87.
6. Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13-25.
7. Bar-On, R. (2007). The 5 meta-factors and 15 sub-factors of the Bar-On model. *Retrieved April, 18*. Získáno 20. 9. 2015 z <http://www.reuvenbaron.org/wp/the-5-meta-factors-and-15-sub-factors-of-the-bar-on-model/>
8. Baumgartner, F., Ištvaníková, L. (2008). K tematike vzťahu sociálnej a emocionálnej inteligencie. *Človek a spoločnosť*, 11(1), 28-33.
9. Baumgartner, F., Zacharová, Z. (2011). Emocionálna a sociálna inteligencia vo vzťahu k zvládaniu v ranej adolescencii. *E-psychologie*, 5, 1, 1-15.
10. Bester, M., Jonker, C. S., Nel, J. A. (2013). Confirming the Factor Structure of the 41-Item Version of the Schutte Emotional Intelligence Scale. *Journal of Psychology in Africa*, 23(2), 213-221.
11. Brackett, M. A., Mayer, J. D. (2003). Convergent, discriminant, and incremental validity of competing measures of emotional intelligence. *Personality and social psychology bulletin*, 29(9), 1147-1158.

12. Cooper, R. K., Stawaf, A. (1997). *Executive EQ: Emotional intelligence in leadership and organizations*. New York: Grosset/Putnam.
13. Davis, E., Waters, E., Mackinnon, A., Reddihough, D., Graham, H. K., Mehmet-Radji, O., Boyd, R. (2006). Pediatric quality of life instruments: A review of the impact of the conceptual framework on outcomes. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 48, 311-318.
14. Dijkers, M. P. J. M. (2005). Quality of life of individuals with spinal cord injury: a review of conceptualization, measurement, and research findings. *Journal of Rehabilitation Research and Development*, 42(3), 87-110.
15. Džuka, J. (2012). Subjektívne hodnotenie kvality života: definícia, meranie a východiska ďalšieho výskumu. *Československá psychologie*, 56(2), 148-156.
16. Džuka, J. (2013). Multidimenzionálny model subjektívne hodnotenej kvality života – výsledky predvýskumu. *Československa psychologie*, 57(5), 474-487.
17. Džuka, J. (2014). Oblasti kvality života zisťované individualizovaným meraním a dotazníkom. *Československá psychologie*, 58(4), 378-386.
18. Džuka, J. (2014). *Subjektívne hodnotená kvalita života – validita a reliabilita merania*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
19. Gardner, H. (1999). *Dimenze myšlení*. Praha: Portál.
20. Gillernová, I., Kebza, V., Rymeš, M. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada.
21. Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. New York: Bantan Books.
22. Goleman, D. (1997). *Emoční inteligence: Proč může být emoční inteligence důležitější než IQ*. Praha: Columbus.
23. Goleman, D. (2000). *Práce s emoční inteligencí*. Praha: Columbus.
24. Goleman, D., Boyatzis, R., McKee, A. (2013). *Primal leadership: Unleashing the power of emotional intelligence*. Harvard Business Press.
25. Hartl, P., Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
26. Heřmanová, E. (2012). Kvalita života a její modely v současném sociálním výzkumu. *Sociológia-Slovak Sociological Review*, 4, 478-496.
27. International Wellbeing Group (2006). *Personal Wellbeing Index – Adult (Cantonese)*. Australia: The Australian Centre on Quality of Life, Deakin

- University. Získáno 25. 10. 2015 z <http://www.acqol.com.au/iwbg/wellbeing-index/pwi-a-chinese-cantonese.pdf>
28. Izdenczyová, N. (2013). Meranie kvality života: analýza nástrojov z aspektu ich teoretických východísk. *Československa psychologie*, 57(2).
 29. Kaliská, L., Babicová, J. (2011). Emocionálna inteligencia žiakov sekundárneho stupňa edukácie a jej vzťah k stavom prežívania úzkosti, depresivity a subjektívnej emocionálnej pohody. In V. Salbot, J. Babicová, J. Baková, L. Kaliská & E. Nábělková, *Črtová emocionálna inteligencia a psychometrické vlastnosti nástrojov na jej meranie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta.
 30. Kaliská, L., Baková, J. (2011). *Rozvíjanie emocionálnej inteligencie v prostredí školy*. In V. Salbot, J. Babicová, J. Baková, L. Kaliská & E. Nábělková, *Črtová emocionálna inteligencia a psychometrické vlastnosti nástrojov na jej meranie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta.
 31. Kaliská, L., Salbot, V. (2011). Teoretické východiská k problematike emocionálnej inteligencie a projekt výskumu. In V. Salbot, J. Babicová, J. Baková, L. Kaliská, & E. Nábělková, *Črtová emocionálna inteligencia a psychometrické vlastnosti nástrojov na jej meranie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta.
 32. Kane, R. A. (2001). Long-term care and a good quality of life bringing them closer together. *The Gerontologist*, 41(3), 293-304.
 33. Kelley-Gillespie, N. (2009). An integrated conceptual model of quality of life for older adults based on a synthesis of the literature. *Applied Research Quality Life*, 4, 259-282.
 34. Kentoš, M., Birknerová, Z. (2011). Emocionálna a sociálna inteligencia mužov a žien. *Človek a spoločnosť*, 14(4).
 35. Kováč, D. (2001). Kvalita života – naliehavá výzva pre vedu nového storočia. *Československá psychologie*, 45(1), 34-43.
 36. Kováč, D. (2004). K pojmo-logike kvality života. *Československá psychologie* 48, 5, 460-464.
 37. Mareš, J. a kol. (2006). *Kvalita života u dětí a dospívajících I*. Brno: MSD.
 38. Mareš, J. (2008). Individualizované zjišťování kvality života. In Mareš, J. et al., *Kvalita života dětí a dospívajících III*. Brno: MSD, 69-109.

39. Mayer, J., Salovey, P. (1997). What is Emotional Intelligence?. In P. Salovey & D. J. Sluyter, *Emotional development and emotional intelligence*. New York: Basic Books.
40. Molčanová, Z., Baumgartner, F. (2008) Emočná inteligencia – teória, metodológia, možnosti výskumu. In I. Ruisel, *Myslenie – osobnosť – múdrosť*. Bratislava: Slovak Academic Press.
41. Neubauer, A. C., Freudenthaler, H. H. (2007). Modely emoční inteligence. In R. Schulze & R. D. Roberts, *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
42. Pérez, J. C., Petrides, K. V., Furnham, A. (2007). Měření rysové emoční inteligence. In R. Schulze & R. D. Roberts, *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
43. Petrides, K. V., Furnham, A. (2000). Gender differences in measured and self-estimated trait emotional intelligence. *Sex roles*, 42(5-6), 449-461.
44. Petrides, K. V., Furnham, A. (2001). Trait Emotional Intelligence: Psychometric Investigation with Reference to Established Trait Taxonomies. *European Journal of Personality*, 15, 425-448. doi:10.1002/per.416.
45. Ruisel, I. (2004). *Myslenie – osobnosť – múdrosť*. Bratislava: Slovak Academic Press.
46. Sadowska, M., Brachowicz, M. (2008). Struktura inteligencji emocjonalnej. In P. Francuz & W. Otrębski, *Studia z Psychologii w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, 15, Lublin: KUL, 65-79.
47. Salbot, V., Nábělková, E. (2011). Úvod. In V. Salbot, J. Babicová, J. Baková, L. Kaliská, & E. Nábělková, *Črtová emocionálna inteligencia a psychometrické vlastnosti nástrojov na jej meranie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Pedagogická fakulta.
48. Salovey, P., Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9(3), 185-211.
49. Schutte, N. S., Malouff, J. M., Hall, L. E., Haggerty, D. J., Cooper, J. T., Golden, C. J., Dornheim, L. (1998). Development and validation of a measure of emotional intelligence. *Personality and individual differences*, 25(2), 167-177.

50. Sikorová, E. (2013). *Emoční inteligence a prosociální chování studentů různých typů středních škol*. (Nepublikovaná bakalářská práce). Ostravská univerzita v Ostravě.
51. Smékal, V. (2009). *Pozvání do psychologie osobnosti: člověk v zrcadle vědomí a jednání*. Brno: Barrister & Principal.
52. Sternberg, R. J. (2001). *Úspěšná inteligence: jak rozvíjet praktickou a tvůrčí inteligenci*. Praha: Grada.
53. Svobodová, L. (2008). Kvalita života. In Šubrt, J. a kol.: *Soudobá sociologie III. Diagnózy soudobých společností* (122-141). Praha: Univerzita Karlova. Nakladatelství Karolinum.
54. Ventegodt, S., Merrick, J., Andersen, N. J. (2003). Quality of life theory I. The IQOL theory: an integrative theory of the global quality of life concept. *The scientific world journal*, 3, 1030-1040.
55. Weisinger, H. (2006). *Emotional intelligence at work*. John Wiley & Sons.
56. Weisová, S., Süß, H. M., (2007). Sociální inteligence: přehled a kritická diskuze konceptů měření. In R. Schulze & R. D. Roberts, *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
57. Wilhelm, O. (2007). Měření emoční inteligence: praxe a standardy. In R. Schulze & R. D. Roberts, *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
58. World Health Organization. (1997). *WHOQOL-Measuring Quality of Life*. Division of Mental Health and Prevention of Substance Abuse: World Health Organization. Získané 10. 10. 2015 z http://www.who.int/mental_health/media/68.pdf

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Torontský model kvality života (Heřmanová, 2012)	27
Tabulka č. 2: Rozložení výzkumného souboru dle pohlaví.....	43
Tabulka č. 3: Rozložení výzkumného souboru dle statusu	43
Tabulka č. 4: Rozložení výzkumného souboru dle nejvyššího dosaženého vzdělání	43
Tabulka č. 5: Rozložení výzkumného souboru dle věku respondentů	44
Tabulka č. 6: Rozložení výzkumného souboru dle osobního stavu	44
Tabulka č. 7: Přehled studií zabývajících se strukturou SEIS	46
Tabulka č. 8: Faktorová analýza SEIS - sycení faktorů	50
Tabulka č. 9: Faktorová analýza SEIS - míra vlastní hodnoty	51
Tabulka č. 10: Položky tvořící konkrétní faktor - sestupně dle hodnoty sycení.....	53
Tabulka č. 11: Hodnoty Cronbachova koeficientu α pro SEIS - Austinová et al. (2004)...	53
Tabulka č. 12: Hodnoty Cronbachova koeficientu α pro SEIS - náš výzkum.....	53
Tabulka č. 13: Hodnoty Kolmogorov-Smirnovova testu pro SEIS	54
Tabulka č. 14: Deskriptivní statistika pro celkovou úroveň SEIS	54
Tabulka č. 15: Rozdíly v celkové úrovni emoční inteligence - pohlaví.....	55
Tabulka č. 16: Rozdíly ve faktorech emoční inteligence - pohlaví.....	55
Tabulka č. 17: Hodnoty Cronbachova koeficientu α pro škály SHKZ	56
Tabulka č. 18: Průměrné skóre - škály SHKZ	57
Tabulka č. 19: Standardizované skóre - škály SHKZ	58
Tabulka č. 20: Hodnoty Kolmogorov-Smirnovova testu pro SHKZ	58
Tabulka č. 21: Rozdíly ve faktorech SHKZ - pohlaví.....	59
Tabulka č. 22: Faktorová analýza SHKZ - míra vlastní hodnoty	60
Tabulka č. 23: Faktorová analýza SHKZ - sycení faktorů	61
Tabulka č. 24: Korelační analýza mezi celkovou úrovní SEIS a škálami SHKZ.....	62
Tabulka č. 25: Korelační analýza mezi faktory SEIS a škálami SHKZ.....	63

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Stanovení počtu faktorů dotazníku SEIS dle průběhu sutinového grafu 49

Obrázek č. 2: Stanovení počtu faktorů dotazníku SHKZ dle průběhu sutinového grafu 60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Zadání magisterské diplomové práce

Příloha č. 2: Abstrakt diplomové práce

Příloha č. 3: Předkládaná testová baterie

Příloha č. 4: Dotazník SEIS

Příloha č. 5: Dotazník SHKZ

Příloha č. 1: Zadání magisterské diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2013/2014

Studijní program: Psychologie
Forma: Kombinovaná
Obor/komb.: Psychologie (PSYN)

Podklad pro zadání DIPLOMOVÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
SIKOROVÁ Ester	Bystřice 642, Bystřice	F130863

TÉMA ČESKY:

Emoční inteligence ve vztahu k subjektivně hodnocené kvalitě života

NÁZEV ANGLICKY:

Emotional intelligence in relation to the subjectively assessed quality of life

VEDOUcí PRÁCE:

Doc. PhDr. František Baumgartner, CSc. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

Cílem teoretické části práce je popsat konstrukty emoční inteligence a kvality života z hlediska jejich vývoje až po současnost a představit různorodost pohledů na tuto problematiku. Hlavním cílem empirické části je pak zjistit na základě kvantitativních dotazníkových metod, zda a jakým způsobem (ve kterých faktorech) spolu emoční inteligence a subjektivně hodnocená kvalita života souvisí.

Harmonogram:

12/2013 - 2/2014: rešerše a studium odborné literatury; 3/2014: návrh teoretické struktury práce; 4/2014 - 8/2014: zpracování teoretické části práce; 9/2014: návrh výzkumného projektu; 10/2014 - 11/2014: realizace výzkumu a sběr dat pro empirickou část práce; 12/2014 - 1/2015: analýza získaných dat a jejich statistické zpracování; 2/2015: diskuse a interpretace výsledků, výzkumné závěry; 3/2015: formální a obsahová úprava práce; 4/2015: odevzdání diplomové práce

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- 1) Džuka, J. (2013). Multidimenzionální model subjektivně hodnotené kvality života - výsledky predvýskumu. *Československá psychologie*, 57, 474-487.
- 2) Goleman, D. (1997). *Emoční inteligence: Proč může být emoční inteligence důležitější než IQ*. Praha: Columbus.
- 3) Goleman, D. (2000). *Práce s emoční inteligencí*. Praha: Columbus.
- 4) Izdencyová, N. (2013). Meranie kvality života: analýza nástrojov z aspektu ich teoretických východisk. *Československá psychologie*, 57, 162-169.
- 5) Kováč, D. (2001). Kvalita života - naliehavá výzva pre vedu nového storočia. *Československá psychologie*, 45, 34-44.
- 6) Molčanová, Z., & Baumgartner, F. (2008). *Emočná inteligencia - teória, metodológia, možnosti výskumu*. V I. Ruisel, *Myslenie - osobnosť - múdrosť (163-188)*. Bratislava: Slovak Academic Press.
- 7) Schulze, R., & Roberts, R. D. (2007). *Emoční inteligence: přehled základních přístupů a aplikací*. Praha: Portál.
- 8) Veenthoven, R. (2000). The four qualities of life. Ordering concepts and measures of the good life. *Journal of Happiness Studies*, 1, 1-39.
- 9) Ventegodt, S., & Merrick, J., & Andersen, N. J. (2003). Quality of life theory I. The IQOL theory: An integrative theory of the global quality of life concept. *The Scientific World Journal*, 3, 1030-1040.

Podpis studenta:

Datum:

28.11.2013

Podpis vedoucího práce:

Datum:

28.11.2013

Příloha č. 2: Abstrakt diplomové práce

ABSTRAKT DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: Emoční inteligence ve vztahu k subjektivně hodnocené kvalitě života

Autor práce: Bc. Ester Sikorová

Vedoucí práce: doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.

Počet stran a znaků: 84, 148 117

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 58

Abstrakt (800–1200 zn.):

Předkládaná diplomová práce na téma Emoční inteligence ve vztahu k subjektivně hodnocené kvalitě života se skládá ze dvou částí, z teoretické a výzkumné části. V teoretické části práce jsou popsány oba konstrukty z hlediska vývoje, přístupů, způsobů měření a modelů. Teoretická část práce vytváří podklad pro následný výzkum.

Hlavním cílem práce je zjistit, zda spolu rysová emoční inteligence měřená pomocí dotazníku SEIS a subjektivně hodnocená kvalita života zjišťována pomocí nástroje SHKZ souvisí. Výzkumný soubor tvoří 71 mladých dospělých ve věkovém rozpětí 23 – 35 let. Bylo zjištěno, že rysová emoční inteligence a subjektivně hodnocená kvalita života spolu souvisí téměř ve všech faktorech/škálách. Dá se tedy říci, že úroveň rysové emoční inteligence a její struktura souvisí s tím, jak jedinci hodnotí kvalitu svého života v jeho jednotlivých oblastech.

Klíčová slova: emoční inteligence, subjektivně hodnocená kvalita života, mladá dospělost

ABSTRACT OF THESIS

Title: Emotional Intelligence in Relation to the Subjectively Assessed Quality of Life

Author: Bc. Ester Sikorová

Supervisor: doc. PhDr. František Baumgartner, CSc.

Number of pages and characters: 84, 148 117

Number of appendices: 5

Number of references: 58

Abstract (800–1200 characters):

This diploma thesis on the topic Emotional intelligence in relation to the subjectively assessed quality of life consists of two parts, from the theoretical and research. Both constructs from point of development, approaches, methodology of measuring and models are described in theoretical part of this thesis. Theoretical part creates a fundament for the following research.

The main aim of this thesis is to research, if trait emotional intelligence measured with questionnaire SEIS is in relation with subjectively assessed quality of life detected by instrument SHKZ. Research file was formed 71 young adults in age from 23 up to 35 year. It was researched, that trait emotional intelligence and subjectively assessed quality of life is related almost in all of the factors/scales. It is possible to say, that level of trait emotional intelligence and their structure is related with fact, how all of the respondents assessed quality of their lives in each areas.

Key words: emotional intelligence, subjectively assessed quality of life, young adulthood

Příloha č. 3: Předkládaná testová baterie

Vážení respondenti,

jsem studentkou 5. ročníku psychologie na Univerzitě Palackého v Olomouci a tímto si Vás dovoluji pozvat k účasti na výzkumu, který bude součástí mé diplomové práce na téma: „Emoční inteligence ve vztahu k subjektivně hodnocené kvalitě života“.

Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, které Vám zabere max. 30 minut času. Vaše účast na výzkumu je dobrovolná, uvedené údaje jsou zcela anonymní, data budou použita pouze pro účely této práce. Svou účast na výzkumu můžete kdykoliv bez udání důvodu zrušit.

Předložený dotazník obsahuje 2 části. Získaná data bude možné zpracovat jen za předpokladu, že zodpovíte na všechny položky podle instrukcí, které uvádím samostatně pro každou část dotazníku. Pokuste se na všechny předložené otázky odpovědět pravdivě a upřímně.

Budu moc ráda, pokud otázky v dotazníku zodpovíte a pomůžete mi tak při řešení výzkumného úkolu.

Děkuji Vám za spolupráci! Ester Sikorová

.....

Osobní údaje (zaškrtněte správnou variantu, příp. dopište správný údaj):

Pohlaví: žena ____, muž ____

Věk: _____ let

Status: student/ka ____, zaměstnaný/á ____, nezaměstnaný/á ____

Osobní stav: svobodný/á ____, zadaný/á ____, ženatý/vdaná ____, rozvedený/rozvedená ____

Nejvyšší dosaž. vzdělání: ZŠ ____, SŠ bez maturity ____, SŠ s maturitou ____, VŠ ____

.....

Příloha č. 4: Dotazník SEIS

Dotazník SEIS

Vyjádřete Váš názor u každého z následujících tvrzení podle intenzity Vašeho souhlasu nebo nesouhlasu s ním. *Své odpovědi na každý z uvedených výroků vyznačte, prosím, zaškrtnutím Vámi vybraného čísla, které se podle Vás nejlépe hodí.*

1 = nesouhlasím, 2 = spíš nesouhlasím, 3 = nevím, 4 = spíš souhlasím, 5 = souhlasím

		1	2	3	4	5
1.	Rozeznám, kdy můžu říct druhým o svých osobních problémech.	1	2	3	4	5
2.	Když se setkávám s překážkami, připomenu si, jak jsem čelil/a podobným těžkostem a překonal/a jsem je.	1	2	3	4	5
3.	Ve všeobecnosti očekávám neúspěch, když zkouším něco nového.	1	2	3	4	5
4.	Moje nálada má malý vliv na to, jak řeším problémy.	1	2	3	4	5
5.	Jiní lidé pokládají za lehké svěřit se mi.	1	2	3	4	5
6.	Pokládám za těžké porozumět tomu, co neverbálně (mimikou, gesty apod.) vyjadřují jiní lidé.	1	2	3	4	5
7.	Některé z důležitých událostí mého života mě vedly k přehodnocení, co je a co není důležité.	1	2	3	4	5
8.	Někdy nevím posoudit, jestli člověk, se kterým mluvím, hovoří vážně nebo žertuje.	1	2	3	4	5
9.	Když se moje nálada mění, vidím nové možnosti.	1	2	3	4	5
10.	Emoce nemají velký vliv na kvalitu mého života.	1	2	3	4	5
11.	Uvědomuji si emoce, které prožívám.	1	2	3	4	5
12.	Ve všeobecnosti neočekávám, že se budou dít dobré věci.	1	2	3	4	5
13.	Když se snažím vyřešit nějaký problém ve svém životě, považuji za prospěšné, když je to možné, přistoupit k němu bez emocí.	1	2	3	4	5
14.	Preferuji podržet si své emoce v soukromí.	1	2	3	4	5
15.	Když prožívám pozitivní cit, vím jak si ho udržet co nejdéle.	1	2	3	4	5
16.	Zařizuji události tak, aby dělaly radost jiným.	1	2	3	4	5
17.	Dost často nesprávně chápu, co se odehrává v sociálních situacích.	1	2	3	4	5
18.	Vyhledávám aktivity, které mě dělají šťastným/ou.	1	2	3	4	5
19.	Jsem si vědom/a toho, jak se neverbálně projevují při komunikování s jinými.	1	2	3	4	5

20.	Málo se zajímám o to, jaký dojem dělám na druhé.	1	2	3	4	5
21.	Když jsem pozitivně naladěn/a, je pro mě lehké řešit problémy.	1	2	3	4	5
22.	Mám sklon nesprávně chápat výrazy tváře jiných lidí.	1	2	3	4	5
23.	Nevěřím, že mé emoce mi pomáhají při zrodu nových nápadů.	1	2	3	4	5
24.	Často nevím, proč se mé emoce mění.	1	2	3	4	5
25.	Nemyslím si, že mi pozitivní nálada pomůže při hledání nových myšlenek.	1	2	3	4	5
26.	Považuji za těžké ovládat své emoce.	1	2	3	4	5
27.	Lehce rozpoznám emoce, které prožívám.	1	2	3	4	5
28.	Lidé mi říkají, že se se mnou těžko mluví.	1	2	3	4	5
29.	Motivuji se představou dobrého výsledku úkolů, kterými se zabývám.	1	2	3	4	5
30.	Pochválím druhé, když udělají něco dobře.	1	2	3	4	5
31.	Jsem si vědom/a toho, co lidi v styku s jinými vyjadřují neverbálně (mimikou, gesty).	1	2	3	4	5
32.	Když mi někdo vypráví o důležité události ze svého života, většinou se cítím tak, jako kdybych událost prožil/a sám/a.	1	2	3	4	5
33.	Když cítím změnu prožívaných emocí, napadají mě nové myšlenky.	1	2	3	4	5
34.	Emoce nehrají podstatnou roli v tom, jak řeším problémy.	1	2	3	4	5
35.	Když čelím nějaké výzvě, vzdávám se, protože jsem přesvědčen/a, že selžu.	1	2	3	4	5
36.	Umím poznat, co jiní lidé cítí, už při pohledu na ně.	1	2	3	4	5
37.	Pomáhám lidem, aby se cítili lépe, když jsou na tom špatně.	1	2	3	4	5
38.	Využívám dobrého naladění, které mi pomáhá při boji s překážkami.	1	2	3	4	5
39.	Je těžké říct, jak se někdo cítí, jenom podle tónu jeho hlasu.	1	2	3	4	5
40.	Je pro mě nelehké porozumět, proč se lidi cítí právě tak, jak se cítí.	1	2	3	4	5
41.	Pokládám za těžké vytvářet blízká přátelství.	1	2	3	4	5

Příloha č. 5: Dotazník SHKZ

Dotazník SHKZ © Jozef Džuka *)

*) Zveřejněno se souhlasem autora. Dotazník SHKZ je možné používat pouze se souhlasem autora.

V tomto dotazníku jsou uvedena **tvrzení**, která mohou mít vztah ke kvalitě Vašeho **současného** života. Ohodnoťte každé z uvedených tvrzení na stupnici *velmi dobrá* až *velmi špatná*. **Své odpovědi vyznačte, prosím, zaškrtnutím jednoho čísla pod hodnocením, které se podle Vás nejlépe hodí.**

Vaše hodnocení					
1. Většinou se cítím	velmi dobře 5	dobře 4	ani dobře ani špatně 3	špatně 2	velmi špatně 1
2. Mé tělesné zdraví je	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
3. Bydlení mám	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
4. Paměť mám	velmi dobrou 5	dobrou 4	ani dobrou ani špatnou 3	špatnou 2	velmi špatnou 1
5. Oporu v jiných lidech mám	velmi dobrou 5	dobrou 4	ani dobrou ani špatnou 3	špatnou 2	velmi špatnou 1
6. Moje nálada během běžného dne je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
7. Můj fyzický vzhled je	velmi dobrý 5	dobrá 4	ani dobrý ani špatný 3	špatný 2	velmi špatný 1
8. Podmínky pro vlastní soukromí mám	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
9. Moje schopnost rozhodnout se je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
10. Moje pocity, které prožívám během běžného dne, jsou převážně	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
11. Moje tělesná kondice je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
12. Můj pocit bezpečí, tam kde žiji, je	velmi dobrý 5	dobrá 4	ani dobrý ani špatný 3	špatný 2	velmi špatný 1
13. Moje schopnost chápat složité věci je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
14. Moje vztahy s lidmi jsou	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1

15. Tělesná odolnost mého organismu je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
16. Čistota okolí, ve kterém žiji, je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
17. Moje schopnost učít se novým věcem je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
18. Příležitosti k tomu zažívat pomoc ze strany druhých mám	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
19. Moje životospráva je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
20. Míra krásy okolního prostředí, ve kterém žiji je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
21. Moje schopnost vyřešit problém je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
22. Moje příležitosti k tomu zažívat radost jsou	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
23. Moje tělesná výdrž je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
24. Čistota vzduchu v místě, kde žiji, je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
25. Moje schopnost udržet pozornost je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1
26. Příležitosti, zažívat pocit, že k někomu patřím, mám	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
27. Stav mého organismu je	velmi dobrý 5	dobrá 4	ani dobrý ani špatný 3	špatný 2	velmi špatný 1
28. Přírodní prostředí, kde žiji, je z hlediska podmínek k odpočinku	velmi dobré 5	dobré 4	ani dobré ani špatné 3	špatné 2	velmi špatné 1
29. Moje schopnost poradit si v situacích je	velmi dobrá 5	dobrá 4	ani dobrá ani špatná 3	špatná 2	velmi špatná 1